

تلاشی در مسیر موفقیت

- دانلود گام به گام تمام دروس ✓
- دانلود آزمون های قلم چی و گاج + پاسخنامه ✓
- دانلود جزوه های آموزشی و شب امتحانی ✓
- دانلود نمونه سوالات امتحانی ✓
- مشاوره کنکور ✓
- فیلم های انگیزشی ✓

 www.ToranjBook.Net

 [ToranjBook_Net](https://t.me/ToranjBook_Net)

 [ToranjBook_Net](https://www.instagram.com/ToranjBook_Net)

« به نام آنکه زبان آفرید »

درسنامه درس ستایش

در پایه چهارم با قافیه و ردیف و بعضی از قالب های شعری آشنا شدیم ، در این درس می خواهیم قالب شعری را پیدا کرده و چند نکته ی گفته نشده در پایه چهارم را بیان کنیم :

نکته اول : هر گاه دو کلمه در آخر دو مصراع هر بیت :

(۱) تلفظ یکسان داشته باشند . (۲) معنای یکسان داشته باشند ، ردیف می گویند .

حال اگر در بیتی دو کلمه مثل هم تلفظ شوند اما معنی یکسانی نداشته باشند آن کلمه ها ردیف نیستند و قافیه هستند .

نکته دوم : اگر هر مصراع دو قافیه کنار هم داشته باشد به آن ذوقافیتین می گویند .

مثال : جوانی سر از رأی ما در بتافت دل دردمندش به آذر بتافت

در مصراع اول بتافت به معنی سرپیچی کردن و در مصراع دوم به معنای سوزاند است که هر دو کلمه قافیه هستند .

در بیت اول شعر ستایش ، قافیه (پیدا ، توانا) می باشد .

*** دانش آموز عزیز به آخرین حرف قافیه حرف روی می گویند . یعنی (ا) در پیدا و توانا حرف روی می گویند .

لحن این شعر ، لحن ستایش می باشد و در این لحن معمولا در حال راز و نیاز با خداوند تواضع و فروتنی به کار می رود .

با تعدادی از آرایه های ادبی از جمله (تشبیه ، کنایه ، ضرب المثل و ...) قبلا آشنا شدید در این درس با دو آرایه دیگر آشنا می شوید .

(۱) **آرایه تلمیح :** در لغت به معنی به گوشه ی چشم اشاره کردن است اما در اصطلاح آرایه ادبی وقتی که شاعر یا نویسنده در شعر یا متن خود به (حدیث ، آیه ، واقعه تاریخی) اشاره داشته باشد آرایه ی تلمیح به کار رفته است .

مثال :

در فکند از گفته رب جلیل

مادر موسی چو موسی را به نیل

(۲) آرایه ایهام : در لغت به معنی کسی را به گمان افکندن است ولی در ادبیات یک نوع هنری است که شاعر لغتی را که دو معنی مختلف دارد در سخن خود طوری به کار ببرد که شخص خواننده در اولین نگاه تردید کند اما با کمی دقت به مفهوم مورد نظر گوینده پی ببرد

مثال :

ای همه هستی ز تو پیدا شده

خاک ضعیف دارای آرایه ایهام است :

خاک ضعیف از تو توانا شده

خاک واقعی در باغچه

خاک

آفرینش انسان

با توجه به مفهوم شعر مفهوم خاک ضعیف یعنی انسان آفریده شده از خاک .

*** آشنایی با پاره ای از اصطلاحات شعری

(۱) **مطلع :** به بیت اول هر شعر ، مطلع گویند .

(۲) **مقطع :** به بیت آخر هر شعر ، مقطع گویند .

(۳) **تخلص :** به نام شعری شاعر که معمولا در بیت آخر هم آورده می شود ، تخلص گویند .

(۴) **تحمیدیه :** شاعران و نویسندگان فارسی زبان ابتدای کتاب های خود را با ستایش و حمد خداوند آغاز می کردند که به این عمل (تحمیدیه) گفته می شود .

*** شمارش جمله

برای شمارش جمله های یک شعر یا متن باید به روش زیر عمل کنید :

* فعل های موجود + فعل های حذف شده + شبه جمله

(۱) **فعل های موجود :** منظور همان فعل است که در جمله یا شعر آشکار است و ما آن را می بینیم ، برای فعل های موجود در یک بیت شعر اجزای جمله را درست و به ترتیب در جای خود می چینیم تا فعل مشخص شود .

مثال : گه تدبیر عاقل باش و بینا

ره امروز را مسپار فردا

گه تدبیر عاقل و بینا باش

و راه امروز را به فردا مسپار

فعل موجود

فعل موجود

(۲) **فعل های حذف شده :** منظور فعل هایی است که در جمله نمی بینیم اما به نحوی خودشان را نشان می دهند .

حذف فعل دو نوع است : (۱) **حذف به قرینه لفظی** (۲) **حذف به قرینه معنوی**

(۱) **حذف به قرینه لفظی :** فعل یک بار در جمله می آید و بار دوم تکرار نمی شود .

مثال : گه تدبیر عاقل باش و بینا (باش)

۲) حذف به قرینه معنوی: با توجه به معنا و مفهوم جمله خودمان متوجه جای خالی فعل می شویم.

مثال: هر که بامش بیش «است»، برفش بیشتر «است»

به نزدیک من صلح بهتر «است» که جنگ «است»

از

۲) شبه جمله: به عبارت هایی که بدون فعل معنی کاملی می دهند، شبه جمله می گویند.

شبه جمله دو نوع است: الف) ندا و منادا ب) اصوات

الف) حرف ندا و منادا: منادا کسی است که او را صدا می زنیم یا مورد خطاب قرار می دهیم حرف ندا

عبارتند از (ای، یا، ا در آخر اسم). حرف ندا و منادا در شمارش جمله، یک جمله کامل به حساب می آیند

مثال: ای ایران، ای مرزپر گهر

در مثال بالا (ای) ← حرف ندا * ایران ← منادا * ای حرف ندا * پرگهر ← منادا

نکته اول: برخی مواقع منادا بدون علامت ندا می آید ولی منادا حساب می شود.

مثال: به من آهسته مادر گفت فرزند.

نکته دوم: گاهی مواقع با توجه به لحن خواندن، می تواند علامت منادا باشد.

مثال: دست در دامن مولا زد در که علی بگذر و از ما مگذر

منادا

ب) اصوات: نشان دهنده احساسات هستند. گاهی برای حالت هایی مانند آرزو، اندوه، شادی و ... از کلمه هایی

استفاده می شود.

۱) تعجب و شگفتی: شگفتا، عجباً، به، عجب و ...

۲) تحسین: آفرین، احسنت، خوشا، به به، بارک ا...، ماشا... و ...

۳) غم و افسوس: آه، افسوس، دریغ، دریغا، حیف، دردا، وای، حسرتا، واه و ...

۴) آگاه کردن و هشدار دادن: زنهار، مبادا، الا، هان، هین، سلام، خداحافظ، بله، خیر، نه و ...

۵) آرزو و تمنا: کاش، کاشکی و ...

مثال: به به! تو چه گل سرخ زیبایی هستی!

ج) عبارت های کوتاه بدون فعل که کلمه هایی مانند سلام، خداحافظ، بله، خیر هستند.

مثال: وقتی پدر وارد شد مادر به او گفت: سلام، چه شب خوبی.

*** اصول زندگی نامه نویسی: در نوشتن زندگی نامه به موارد زیر توجه شود:

۱) نام و شهرت ۲) محل زندگی و دوره تاریخی ۳) تحصیلات ۴) آثار

۵) تأثیر و نقش فرد در ادبیات یا علم یا هنر و ... ۶) زمان و مکان و علت فوت.

تمرین

۱) در بیت های زیر قافیه و ردیف و حرفِ روی را معین کنید ؟

از پیِ توست این همه امید و بیم هم تو ببخشای و ببخش ای کریم

چاره ی ما ساز که بی یاوریم گر تو برانی ، به که روی آوریم

جز درِ تو ، قبله نخواهیم ساخت گر نوازی تو که خواهد نواخت

۲) در بیت های زیر آرایه های ایهام و تلمیح را به دست آورید ؟

ای همه هستی ز تو پیدا شده خاکِ ضعیف از تو توانا شده

یوسف گم گشته باز آید به کنعان غم مخور کلبه ی احزان شود روزی گلستان غم مخور

علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را که به ما سوا فکندی همه سایه ی هما را

امشب صدای تیشه از بیستون نیامد گویا به خوابِ شیرین ، فرهاد رفته باشد

۳) در ابیات و عبارت های زیر تعداد جمله را مشخص کنید ؟

چاره ی ما ساز که بی یاوریم گر تو برانی به که روی آوریم

جهانی که در آن زندگی می کنیم ، سرشار از شگفتی هاست .

بحر آفرید و بر و درختان و آدمی خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد

آشپز که دوتا شد ، آش یا شور می شود یا بی نمک .

۴) در عبارت های زیر ندا، منادا، اصوات و شبه جمله را معین کنید؟

ای همه هستی ز تو پیدا شده

خاکِ ضعیف از تو توانا شده

ای فرزندان، مردم، معمولا برای رسیدن به سه چیز تلاش می کنند.

پروردگارا، ما را مورد لطف و رحمتِ خود قرار ده .

گفت: ای آشنا، سلام!

آموزگار به مریم گفت: احسنت!

تست های درسی

۱) بیت زیر چند جمله دارد؟

خاکِ ضعیف از تو توانا شده

ای همه هستی ز تو پیدا شده

الف) یک جمله ب) دوجمله ج) سه جمله د) چهار جمله

۲) نهاد در « از پی توست این همه امید و بیم » کدام گزینه است؟

الف) تو ب) همه ج) این د) امید و بیم

۳) در بیت « چاره ما ساز که بی یاوریم

اول و دوم به ترتیب کدام گزینه است؟

الف) حرف ربط، حرف ربط ب) حرف ربط، اسم به معنی چه کسی

ج) اسم به معنی چه کسی، حرف ربط د) اسم به معنی چه کسی، اسم به معنی چه کسی

۴) کدام کلمه غیر ساده است؟

الف) توانا ب) پیدا ج) کریم د) قبله

۵) در بیت « جز در تو قبله نخواهیم ساخت

الف) در ب) قبله ج) تو در مصراع اول د) تو در مصراع دوم

۶) در کدام گزینه فعل امر وجود ندارد؟

الف) یار شو ای مونسِ غمخوارگان ب) گر تو برانی، به که روی آوریم؟

□ (ج) چاره کن ای چاره ی بیچارگان □ (د) هم تو ببخشای و ببخش ای کریم

□ (۷) کدام مثنوی از آثار نظامی نیست؟

□ (الف) مخزن الاسرار □ (ب) خسرو و شیرین □ (ج) شیرین و فرهاد □ (د) هفت پیکر

□ (۸) کدام گزینه اسم ساده است؟

□ (الف) ستایش □ (ب) توانا □ (ج) مونس □ (د) بیچاره

□ (۹) کدام گزینه ردیف دارد؟

□ (الف) جز در تو قبله نخواهیم ساخت □ (ب) چاره ی ما ساز که بی یاوریم

□ (ج) ای همه هستی ز تو پیدا شده □ (د) از پی توست این همه امید و بیم

□ (۱۰) کدام آرایه ی ادبی در بیت « ای همه هستی ز تو پیدا شده □ خاک ضعیف از تو توانا شده »

□ صحیح نیست؟

□ (الف) تلمیح □ (ب) تناسب □ (ج) تضاد □ (د) ایهام

*** یاد آوری ***

فعل : کلمه ای که انجام گرفتن یا روی دادنِ حالتی در زمان حال ، گذشته یا آینده را نشان می دهد ، به عبارتی مفهوم جمله با فعل کامل می شود و با نبودِ فعل جمله ناقص می گردد مانند شد ، است ، بود و ... همگی فعل هستند .

در جمله ی زهرا و فاطمه سال آینده به مشهد خواهند رفت ، فعل خواهند رفت اگر از جمله حذف شود ، جمله ناقص و نامفهوم خواهد شد .

فاعل (نهاد) : فاعل یعنی کننده کار و واژه ای است که انجام کاری را در جمله به آن نسبت می دهیم .

مثال : سارا به مدرسه رفت فعل رفت را سارا انجام داده است ، پس سارا کننده کار است .

*** بیش تر بدانیم ***

انواع نهاد :

(الف) نهاد آشکار (جدا) :

مثال : مریم به مدرسه رفت مریم نهاد جدا (آشکار) است .

(ب) نهاد پنهان :

مثال : به مدرسه رفت او نهاد پنهان است .

(ج) نهاد پیوسته : همان شناسه هایی هستند که به فعل می چسبند .

مثال : به مدرسه رفتم ← نهاد پیوسته است .

(د) نهاد فاعلی : وقتی نهاد در جمله کاری انجام دهد فاعلی است .

مثال : مریم به مدرسه رفت کار رفت به مریم نسبت داده شده است و مریم نهاد فاعلی است .

(ه) نهاد غیر فاعلی : وقتی نهاد در جمله حالتی را می پذیرد ، غیر فاعلی است .

مثال : مریم خندان است .

نکته اول : به نهاد غیر فاعلی مسندالیه می گویند .

نکته دوم : فعل های است / بود / شد / گشت / گردید / می شود / باشد و خانواده های این فعل ها ،

شخص فعل ها به اضافه منفی آنها نیستم / نشد / نگردید و ... فعل های ربطی هستند .

نکته سوم : فعل های گشت و گردید اگر به معنی گردش کردن و گشتن باشند فعل ربطی نیستند .

نکته چهارم : اگر فعل بود به معنی وجود داشتن باشد ، دیگر فعل ربطی نخواهد بود و باید در معنای

خود بودن باشد .

مثال : مادر در خانه بود ← مادر نهاد است ، بود به معنی وجود دارد و فعل غیر ربطی است و جمله مسند ندارد

مادر خندان بود ← مادر مسندالیه است ، خندان مسند است ، بود فعل ربطی است .

نکته پنجم : معمولا به کلمه قبل از فعل که در جملات با فعل ربطی و با پرسش (چطور ، چگونه + فعل)

به پاسخ می رسیم مسند می گویند .

مثال : هوا سرد است ← هوا چگونه است؟ سرد است . هوا نهاد غیر فاعلی (مسندالیه) است . سرد مسند

است ، است فعل ربطی است .

صفت :

کلمه یا گروهی از کلمات که در سال قبل یاد گرفتیم ، معمولا بعد از — و اسم قرار می گیرند و اسم را با

ویژگی یا مفهومی همراه می کند .

مثال : زهرا گل زیبایی را به مادرش هدیه داد ← گل به صورت اسم + است ، زیبایی صفت است

طریقه ی ساخت ترکیب وصفی (اسم + صفت)

مثال : گل زیبا ، دختر دانا .

طریقه ی ساخت ترکیب اضافی (اسم + اسم)

مثال : گل من ، کتاب زهرا .

*** راه های تشخیص اسم از صفت :

۱) به صفت (تر ، ترین) اضافه می کنیم ، اگر معنی داد ترکیب وصفی است و اگر معنی نداد ترکیب اضافی است.

مثال : گل زیباتر ، زیباترین گل .

۲) بین اسم و صفت (—) را برداشته ، به ابتدای ترکیب (این) و پایان آن (است) اضافه می کنیم ، اگر معنی درست را داد ، ترکیب وصفی است .

مثال : گل زیبا — این گل زیبا است .

۳) بین موصوف و صفت (ی) اضافه می کنیم .

مثال : گل زیبا — گلی زیبا

۴) بین موصوف و صفت واژه ی (بسیار یا خیلی) بیاوریم ، اما در ترکیب اضافه نمی شود .

مثال : گل زیبا — گل بسیار زیبا

انواع صفت

۱) صفت بیانی (صفت بیانی پسین) :

الف (صفت بیانی ساده	ب (صفت بیانی لیاقت	ج (صفت بیانی فاعلی
د (صفت بیانی مفعولی	ه (صفت بیانی تفضیلی تر	و (صفت بیانی عالی ترین
۲) صفت های پیشین :		

الف (صفت تعجبی	ب (صفت شمارشی	ج (صفت پرسشی
د (صفت مبهم	ه (صفت اشاره	

*** توضیح صفت ها

صفت بیانی : صفتی است که به چگونگی و خصوصیات اسم مانند رنگ ، جنس ، شکل ، حجم ، مقدار ، ارزش و ... می پردازد .

الف (صفت بیانی ساده : صفتی است که خصوصیت موصوف را بیان می کند .

مثال : دخترِ زرنگ — خصوصیت زرنگی را بیان می کند .

ب (صفت بیانی لیاقت : قابلیت موصوف را بیان می کند و از مصدر + ی ساخته می شود .

مثال : گفتن + ی — گفتنی

ج (صفت بیانی فاعلی : صفتی که موصوف خود را به شکل انجام دهنده ی کار توصیف می کند . صفت فاعلی با رابطه زیر ساخته می شود :

* بن مضارع + ا — گوی + ا — گویا .

* بن مضارع + نده ← گوی + نده ← گوینده .

* بن مضارع + ار ← پرست + ار ← پرستار .

* بن مضارع + ان ← خند + ان ← خندان .

* بن مضارع + گار ← سراز + گار ← سرازگار .

* بن مضارع + گر ← توان + گر ← توانگر .

* بن مضارع + کار ← جوش + کار ← جوشکار .

* بن ماضی + گر ← ریخت + گر ← ریختگر .

* بن ماضی + گار ← آفرید + گار ← آفریدگار .

صفت بیانی نسبی : این صفت کسی یا چیزی را به کسی یا چیزی نسبت می دهد . برای ساخت این صفت از رابطه های زیر استفاده می شود :

* اسم + ی ← شیراز + ی ← شیرازی .

* اسم + ین ← آتش + ین ← آتشین .

* اسم + انه ← دختر + انه ← دخترانه .

* اسم + گانه ← بچه + گانه ← بچه گانه .

* اسم + گان ← مهر + گان ← مهرگان .

(۵) صفت بیانی مفعولی : به صفتی می گویند که کار بر روی آن واقع شده است . برای ساخت صفت مفعولی از رابطه ی زیر استفاده می کنیم :

* بن ماضی + ار ← دید + ار ← دیدار .

* بن ماضی + ه ← گفت + ه ← گفته .

(۶) صفت بیانی تفضیلی (برتر) : به وسیله ی این صفت ، موصوف را در صفتی مشترک با یک یا چند موصوف دیگر می سنجند . برای ساخت صفت بیانی تفضیلی از رابطه زیر استفاده می کنیم :

صفت بیانی ساده + تر ← خوبتر ، زیباتر و ...

(۷) صفت عالی (برترین) : صفتی است که موصوفی را در صفتی مشترک با همه ی موصوف های هم جنس می سنجند .

برای ساخت صفت عالی از رابطه زیر استفاده می کنیم :

صفت بیانی ساده + ترین ← زیباترین ، مهربان ترین ، بیشترین و ...

*** صفت های پیشین

(الف) صفت تعجبی : اگر واژه ی چه ، عجب با اسم همراه شوند و تعجب گوینده از چگونگی یا مقدار موصوف را بیان کند ، صفت تعجبی می گویند .

چه یا عجب + اسم ← (چه سری ، چه دمی !)

ب) صفت شمارشی :

اعداد یک تا بی نهایت + اسم

مثال : یک نصیحت بشنو از من — یک صفت شمارشی است .

دو خودکار خریدم — دو صفت شمارشی است .

نکته : بعضی مواقع صفت شمارشی ترتیب موصوف را بیان می کند .

برای ساخت صفت شمارشی از رابطه زیر استفاده می کنیم :

عدد اصلی + م یا مین

مثال : چهارم ، چهارمین

ج) صفت پرسشی : صفتی که در مورد مقدار یا نوع موصوف پرسش می کند .

برای ساخت صفت پرسشی از رابطه زیر استفاده می کنیم :

کدام ، چند ، چگونه ، چه + اسم

مثال : چه کتابی خریدی ؟ — چه صفت پرسشی است .

د) صفت مبهم : کلماتی که نوعی ابهام در مفهوم خود دارد .

برای ساخت صفت مبهم از رابطه زیر استفاده می کنیم :

بهمان ، فلان ، دگر ، هیچ ، برخی ، چندین ، هر + اسم — همدانش آموز زرنگ .

ه) صفت اشاره : برای اشاره به کار می رود .

برای ساخت صفت اشاره از رابطه زیر استفاده می کنیم :

این ، آن ، همین ، همان + اسم

مثال : همین کتاب خوب بود — همین صفت مبهم است .

درسنامه درس تماشخانه

برای دانستن مخالف یا متضاد یک کلمه ، ابتدا باید معنی آن کلمه را بدانیم ، متضاد یعنی ضد هم پس وقتی

معنی دو کلمه را بدانیم آن وقت به مخالف یا متضاد آن پی می بریم .

مثال : طلوع ≠ غروب

نکته : همه ی واژه ها در زبان فارسی مخالف ندارند مانند دفتر ، کتاب ، میز و ... اما گاهی یک کلمه با

توجه به معنی جمله چند مخالف دارد .

مثال : پریا حرفِ راست می گوید — راست ≠ دروغ

پریا از سمت راست می رود — راست ≠ چپ

در شعر هم گاهی اوقات شاعران از کلمه های مخالف در بیت ها استفاده می کنند ، به این **آرایه تضاد (طباق)** هم گویند .

مثال : برو کارگر باش و امیدوار که از یأس ، جز مرگ ناید به کار

! نکته نگارشی

تصویر نویسی : هدف از تصویر نویسی همان طور که در پایه ی چهارم هم اشاره شد دقت و توجه لازم به جزئیات تصاویر (رنگ ، شکل ، اندازه ، جهت ، نور و ...) است تا بتوانیم از دل تصاویر ، موضوع را مشخص و سپس از بین موضوع های مشخص شده ، یک موضوع را انتخاب کنیم . گاهی لازم است در ارتباط با تصاویر یا موضوع شنیداری ، صداهایی را در ذهن مجسم کنیم و درباره ی آن چند بند بنویسیم ، فراموش نشود جزئیاتی که در تصویر دیده ای یا شنیده ای در نوشته ی خود بیاوری . رعایت علائم نگارشی ؛ اصول و ساختار بند نویسی حتما رعایت شود .

تمرین

(ا) در ابیات و عبارتهای زیر مخالف ها را معین کنید ؟

الف (کوه های سر به فلک کشیده را با دره های عمیق ، گل را باخار ، زنبور عسل را با خرمگس ، بهار را با زمستان .

ب) گرت پایداری است در کارها

شود سهل پیش تو دشوارها

ج) به صداهای کوتاه و بلند گوش بده ، آیا تو صدای تاریکی شب را می شنوی ؟ صدای روشنایی روز را چطور؟

د) ز دانش دل پیر بُرنا بود .

ه) پایان شب سیه سپید است .

۲) انواع آرایه‌ی ادبی (کنایه ، تشبیه ، تشخیص یا جان بخشی) را در درس تماشاخانه و شعر (رقص باد ، خنده گل) را پیدا کنید و بنویسید ؟

.....

.....

.....

.....

.....

۳) پنج ترکیب وصفی و پنج ترکیب اضافی از درس تماشاخانه پیدا کن و بنویس ؟

* ترکیب وصفی و ترکیب اضافی :

* ترکیب اضافی و ترکیب وصفی :

۴) در شعر رقص باد ، خنده گل به کدام یک از فصل‌ها اشاره شده است ؟

۵) در شعر رقص باد ، خنده گل قافیه و ردیف را مشخص کرده و قالب شعری را بنویسید ؟

۶) داستان شعر (رقص باد ، خنده گل) را بنویس با رعایت موارد بند نویسی ؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۷) یکی از صداهای زیر را در ذهن مجسم کن و درباره‌ی آن یک بند بنویس ؟

الف (صدای ریزش باران ب) صدای آواز پرندگان ج) صدای وزش باد

.....

.....

۸) از پایه چهارم هرچه درباره زندگی نامه ی پروین دولت آبادی به یاد داری با رعایت موارد بند نویسی بنویس؟

تست های درس

۱) عبارت زیر چند جمله دارد؟

- به پروانه ای با بال هایی مخملی ، به قطره های باران که حلقه های ساکت روی آب را می سازند ، گوش بده .
الف) جمله ۴ ب) جمله ۳ ج) جمله ۲ د) جمله ۱
۲) در ترکیب های زیر به ترتیب چند ترکیب اضافی و چند ترکیب وصفی مشاهده می شود؟
صدای شبنم / آفریده های ساکت / ماهی های تالاب / علف های نازک / آفرینش خدای / دیوارهای بلند بالا / آب گوارا .

الف) ۳ - ۴ جمله ب) ۴ - ۳ جمله ج) ۲ - ۵ جمله د) ۵ - ۲ جمله
۳) در کدام گزینه غلط املائی مشاهده نمی شود؟

الف) تفکر و تعمل ب) بلند بالا و طنومند ج) شکوه و عظمت د) عجیب و لطیف
۴) با توجه به بیت زیر در کدام گزینه مفعول به درستی نوشته شده است؟

کرد دهقان ، دانه ها در زیر خاک کرد کوتاه ، شاخه ی پیچان تاک

الف) دهقان - شاخه ب) دانه - شاخه ج) خاک - تاک د) دانه - پیچان

۵) با توجه به بیت زیر کدام نهاد غیر فاعلی است؟

سبز گردد شاخساران کهن

برگ نو آرد درخت نارون

الف) برگ ب) درخت نارون ج) سبز د) شاخساران

۶) درباره ی بیت زیر کدام گزینه صحیح نیست؟

چشمه کم کم خشک شد ، بی آب شد چشمه کم کم خشک شد ، بی آب شد

باغ و بُستان ، ناگهان در خواب شد

الف) بیت ۳ جمله دارد ب) بی آب و خواب کلمه های قافیه و شد ردیف است

ج) بُستان مخفف بوستان است د) باغ و بُستان مفعول جمله ی سوم است

۷) کدام گزینه یک کلمه ی ساده است؟

الف) سنگلاخ ب) تماشاخانه ج) گیاهان د) ایستگاهها

۸) در بیت زیر کدام آرایه ی ادبی مشهود است؟

فصل پائیز و زمستان می رود فصل پائیز و زمستان می رود

بار دیگر چون بهاران می رسد

الف) تشبیه ب) تکرار ج) تناسب د) تشخیص

۹) فعل در کدام گزینه غیر ساده است؟

الف) رشته های بیدُن از هم گسیخت ب) گل بخندد بر سر گل بوته ها

ج) باز می آید پرستو نغمه خوان د) برگ نو آرد درخت نارون

۱۰) کدام ترکیب با بقیه فرق دارد؟

الف) بادِ سرد ب) زمین خشک ج) شاخساران کهن د) رشته های بیدُن

۱۱) قالب شعر « رقص باد ، خنده ی گل » چیست؟

الف) مثنوی ب) قصیده ج) غزل د) قطعه

۱۲) مفهوم اصلی شعر « رقص باد ، خنده ی گل » کدام است؟

الف) آمدن پائیز و زمستان و سپری شدن آن ها و رسیدن بهار

ب) وصف طبیعت در چهار فصل

ج) اشاره به قدرت خداوند برای آفرینش طبیعت

د) شعر موضوع علمی دارد و به گردش فصل ها اشاره می کند

* خودسنجی درس اول :			
ن	ق	خ	خ
			۱) مطالب بیشتر بدانیم ، ستایش و درس تماشاخانه را به خوبی یاد گرفتم
			۲) به سوالات درکِ مطلب به خوبی پاسخ می دهم .
			۳) بدون راهنمایی و کمک به سوال ها و تست ها پاسخ می دهم.

ن ت	ق ق	خ	خ خ	* والدین سنجی :
				(۱) فرزندم مطالب را تا آخر درس تماشاخانه به خوبی یاد گرفته است .
				(۲) به سوالاتِ درکِ مطلب به خوبی پاسخ می دهد .
				(۳) بدون راهنمایی و کمک به سوال ها و تست ها پاسخ می دهد .

درسنامه درس دوم

دانش زبانی

رعایت کردن لحن درست ، زمان خواندن یک شعر یا نوشته به درک درست معنی و محتوای آن کمک می کند همچنین باعث می شود کسی که شعر یا نوشته را می خواند ارتباط بهتر و موثرتری با افرادی که گوش می دهند پیدا کند ، پس برای هر متن چه نثر و چه نظم باید لحن مناسب آن را برای خودمان بخوانیم و به معنی و مفهوم آن پی ببریم ، سپس با استفاده از مهارت هایی مانند بالا و پائین بردن صدا ، کشیدن صدا ، مکث یا درنگ کردن و ... می توانیم متن یا شعر را برای شنونده درست بخوانیم .

*** لحن

لحن در لغت به معنی آواز خوش است ولی در اصطلاح ادبی همان آهنگ یا وزن می باشد و لحن در شعر یعنی رعایت کردن وزن شعر که یکی از مهم ترین ویژگی های شعر است .

* انواع لحن :

- (۱) **لحن روایی :** داستانی که روایتی را بیان می کند ، سرعت و صدا در این لحن باید مناسب باشد .
- (۲) **لحن ستایشی :** راز و نیاز با خداوند ، حمد و ستایش خداوند با این لحن است باید با تواضع و فروتنی خوانده شود .
- (۳) **لحن خاطره :** مانند لحن روایی است ولی عامیانه و گفتاری هم می توان خواند . خواننده به شیوه ای بخواند که گویی ماجرا برای خودش اتفاق افتاده است .

۴) **لحن مناجات** : نوشته های نیایشی و گفتار با خداوند که پُر از احساس است و به صورت نیایش و دعایی خوانده می شود .

۵) **لحن طنز** : دردهای جامعه به صورت طنز آمیز خوانده شود .

۶) **لحن توصیفی** : این لحن برای متن های توصیفی به کار می رود و با لحن آرام و ملایم خوانده می شود که شنونده متن را در ذهن بیشتر تصور کند .

۷) **لحن وطنی** : ملی و میهنی در این لحن احساسِ غرور و میهن دوستی با حماسی ترکیب شده پُر از هیجان و با احساسِ غرور خوانده می شود .

۸) **لحن حماسی** : توصیف و مبالغه ی زیاد همراه حماسه مانند شعرهای فردوسی و این لحن کوبنده و استوار خوانده می شود .

۹) **لحن شعرهای موقوف المعانی** : این لحن در شعر که یک بیت آن بدون بیت دیگر ناقص است به کار می رود و با توجه به لحن خود شعر متفاوت است .

قالب شعر فضل خدا .

* **قالب قصیده** : در قالب قصیده قافیه در مصراع اول با قافیه در تمام مصراع های زوج یکسان است .

* **طرح گرافیکی قالب قصیده :**

قصیده معمولا تا ۶۰ یا ۷۰ بیت هم سروده می شود . موضوع قصیده بیشتر مدح ، ستایش ، عرفان ، اندرز و ... می باشد . از شاعران مشهور قالب قصیده رودکی ، سعدی ، مهرداد اوستا ، ناصر خسرو ، منوچهری و ... می توان اشاره کرد .

* **آرایه مراعات نظیر (تناسب , شبکه ی معنایی)**

آوردن چند کلمه در یک متن یا شعر که با هم تناسب داشته باشند و از یک خانواده محسوب شوند را آرایه مراعات نظیر می گویند .

مثال : ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری

* **عناصر داستان**

وقتی یک داستان را می خوانیم یا می شنویم ، متوجه می شویم که در آن داستان برای افراد در زمان و مکانی خاص اتفاق های گوناگون می افتد ، خواننده و شنونده داستان در پایان یک پیام کلی دریافت می کند ، بنابراین عناصر داستان عبارتند از :

(۱) شخصیت ها :

منظور از شخصیت ها افرادی هستند که در صحنه های مختلف یک داستان حضور دارند ، کارهایی انجام می دهند و سخنانی بر زبان می آورند ، این کارها و سخنان معمولا با شخصیت های داستان تناسب دارد . بعضی از شخصیت ها نقش اصلی دارند ، یعنی در داستان حضور پر رنگ تری دارند . بعضی از شخصیت ها ، نقش فرعی دارند ، یعنی در داستان حضور کم رنگ تری دارند .

(۲) زاویه دید :

منظور از زاویه دید ، شیوه ای است که نویسنده برای بیان داستان انتخاب می کند و از زبان او سخن می گوید، زاویه ی دید داستان مشخص می کند که داستان از دید چه کسی بازگو شده است . گاهی داستان از زبان سوم شخص بازگو می شود مانند (داستان راز گل سرخ)، (رازی و ساخت بیمارستان)، (بازرگان و پسران) در پایه ی پنجم ؛ بنابراین زاویه دید ، در این داستان ها سوم شخص مفرد است . گاهی داستان از زبان اول شخص بیان می شود مانند داستان باغچه اطفال در کتاب فارسی چهارم که باغچه بان شرح حال خودش را این گونه شروع می کند (من کودکی کنجکاو و فعال بودم و ...) بنابراین زاویه دید این داستان اول شخص مفرد است.

(۳) زمان وقوع داستان :

ماجراهای داستان معمولا در زمانی خاص از شبانه روز ، فصلی از فصل های سال ، پیری ، کودکی ، زمان تحصیل و ... اتفاق می افتد بنابراین حوادث و گفتگوها باید با زمان وقوع داستان تناسب داشته باشد .

(۴) مکان وقوع داستان :

ماجراهای هر داستان ، معمولا در مکان یا مکان هایی اتفاق می افتد که حوادث و گفتگوها نیز با مکان وقوع داستان بیش تر تناسب دارند .

(۵) حوادث و رویدادها :

هر داستان شامل یک سری حوادث و رویدادهایی است که برای شخصیت های مختلف یک داستان در زمان و مکان های مختلف اتفاق می افتد . نویسنده در بیان حوادث و رویدادها به گونه ای هنرمندانه هیجان می آفریند به طوری که خواننده و شنونده را به ادامه ی داستان بیش تر تشویق می کند .

(۶) پیام داستان :

منظور از پیام داستان ، فکر اولیه ای است که به ذهن نویسنده می رسد و می خواهد به وسیله ی داستان، این اندیشه را به خواننده و شنونده بیاموزد ؛ مثلا پیام داستان در آوازی برای وطن ، وطن دوستی است .

تمرین

۱) در شعرِ فضلِ خدا قافیه ، ردیف و حرفِ روی را معین کنید و قالب شعری را پیدا کنید ؟

.....
.....

۲) در درس دوم بیتی که آرایه مراعات نظیر در آن به کار رفته پیدا کن و بنویس ؟

.....

۳) لحن شعرِ فضلِ خدا از کدام نوع لحن هاست و چگونه خوانده می شود ؟

.....

۴) عناصر داستان را در شعرِ راز گل سرخ مشخص کنید ؟

.....
.....

۵) پیام داستانِ راز گل سرخ را بنویس ؟

.....
.....

تست های درس

۱) معنی بیت زیر در کدام گزینه به درستی بیان شده است ؟

هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد

توحیدگوی او نه بنی آدم اند و بس

الف) انسان ها همچون بلبلی که بر شاخسار نغمه سرایی می کند ، توحیدگوی خداوند هستند

ب) در وصف پروردگار همین بس که تمام انسان ها به یگانگی خداوند ایمان دارند و انسان ها و پرندگان

توحیدگوی خداوند هستند

ج) تنها انسان ها حمد و ستایش پروردگار را نمی گویند بلکه تمام هستی و پرندگانی هم که روی شاخه ی

درختان می خوانند مشغول حمد و ستایش خداوند هستند

د) انسان ها در حالی مشغول خداوند هستند که بلبل ها روی شاخسار مشغول خواندن آواز می باشند

۲) شعر « فضل خدا » و « داستان راز گل سرخ » به ترتیب از آثار و می باشد.

ب) سعدی - مهدی مراد حاصل

الف) فردوسی - مهدی مراد حاصل

د) فردوسی - حسین سیدی

ج) سعدی - حسین سیدی

۳) در مصراع « شاخ برهنه پیرهن نوبهار کرد » به ترتیب نهاد و مفعول کدام است ؟

- الف) شاخ برهنه - پیرهن ب) شاخ برهنه - نوبهار
ج) پیرهن نوبهار - شاخ برهنه د) پیرهن - شاخ برهنه

۴) در متن زیر چند غلط املائی مشاهده می شود ؟

روزی مردی سوار بر الاغش به یک جالیز خربزه رسید و زیر درخت گردویی دراز کشید . وقتی برخاست با خود فکر کرد که چرا درخت گردو به این بزرگی است و بوته ی خربزه به این کوچکی .

- الف) ۴ غلط ب) ۳ غلط ج) ۲ غلط د) ۱ غلط

۵) در عبارت زیر چند صفت وجود دارد ؟

درخت گردکان با این بلندی ، درخت خربزه الله اکبر !

- الف) ۱ صفت ب) ۲ صفت ج) ۳ صفت د) وجود ندارد

۶) کدام گزینه درباره ی بیت زیر صحیح می باشد ؟

اجزای خاک مرده به تاثیر آفتاب بستان میوه و چمن و لاله زار کرد

- الف) آفتاب نهاد مصراع اول است ب) بیت دو جمله ی خبری دارد

- ج) زمان فعل در این بیت مضارع می باشد د) بستان و لاله زار دو کلمه ی غیرساده هستند

۷) ساختمان کدام کلمه با بقیه فرق دارد ؟

- الف) سپاسگزار ب) خوش رنگ ج) شاخک هایش د) خودیین

۸) داستان « راز گل سرخ » بد بودن کدام صفت انسان را به ما گوشزد می کند ؟

- الف) حرص و طمع ب) حسادت ج) تواضع و فروتنی د) غرور و تکبر

۹) برای اینکه شعر را با لحن و آهنگ مناسب بخوانیم لازم است با توجه به مراحل گزینه ی تمرین کنیم .

- الف) خواندن ، یافتن ، اندیشیدن ب) یافتن ، اندیشیدن ، خواندن

- ج) اندیشیدن ، یافتن ، خواندن د) اندیشیدن ، خواندن ، یافتن

۱۰) حکایت « درخت گردکان » با مفهوم کدام یک از مثل های زیر ارتباط دارد ؟

- الف) سحرخیز باش تا کامروا باشی ب) ماهی را هروقت از آب بگیری تازه است

- ج) عقلش به چشم است د) جوجه را آخر پاییز می شمارند

ن ت	ق ق	خ	خ خ	* خودسنجی درس دوم :
				۱) در خوانش متن ، لحن را رعایت می کنم .
				۲) قالب قصیده را به خوبی یاد گرفته و تفاوت آن را با غزل تشخیص می دهم .
				۳) عناصر داستان را به خوبی مشخص می کنم .
				۴) مفهوم متن را درک کردم .

ن ت	ق ق	خ	خ خ	* والدین سنجی :
				۱) فرزندم متن را به خوبی درک کرده و مفهوم آن را یاد گرفته .
				۲) انواع لحن را شناخته و در خواندن متن به کار می برد .
				۳) عناصر داستان و قالب قصیده را یاد گرفته است .
				۴) به سوالات به خوبی پاسخ می دهد .

درسنامه درس سوم

* آرایه های ادبی

آرایه مبالغه (اغراق) : گاهی اوقات شاعران و نویسندگان برای اضافه کردن تاثیر و قدرت سخن خود رویدادها را بسیار بیشتر از آنچه که هست توصیف می کنند ، به این بزرگ نمایی در بیان حوادث مبالغه (اغراق) می گویند .

فرو ریخت چون رودخون از برش

مثال : بزد تیغ و بنداخت از بر سرش

در این بیت شاعر در چگونگی جاری شدن خون مبالغه کرده است .

آرایه کنایه : در لغت به معنای پوشیده سخن گفتن است اما وقتی درباره ی مطلبی به طور غیر مستقیم صحبت می کنیم ، به آن کنایه می گویند . در کنایه سخن دارای دو معنی نزدیک و دور می باشد که معنی دور آن مورد نظر اصلی گوینده است .

کنایه از مرا رها کن .

مثال : دست از سرم بردار

کنایه از خیلی شلوغ بودن است .

جای سوزن انداختن نبود

* واژه آموزی

اسم ساده و غیر ساده از نظر ساختمان :

(۱) **اسم ساده** : اسمی است که از یک بخش یا یک جزء ساخته می شود و نمی توان آن را به بخش های کوچکتر تقسیم کرد مانند درخت ، گل ، کتاب ، مادر و ...

(۲) **اسم غیر ساده** : اسمی است که از دو یا چند بخش ساخته شده است و می توان آن را به بخش های کوچکتری تقسیم کرد .

مثال : کتابخانه ← کتاب + خانه با ادب بلا ادب

* انواع اسم غیر ساده

(الف) **مشتق** : اسمی که از دو قسمت تشکیل می شود که به آن پیشوند یا پسوند می گویند و معنی ندارد و جزء دیگر که همان جزء معنی دار است .

مثال : لاله زار ← لاله + زار گه در این مثال لاله معنی دار و زار بدون معنی است .

گذشته ← گذشت + ه گه در این مثال گذشت معنی دار و ه بدون معنی است .

(ب) **مرکب** : کلمه ای که دو جزء معنی دار دارد ، به عبارت بهتر از دو کلمه ساخته شده است .

مثال : کتابخانه ← کتاب + خانه گه در این مثال کتاب و خانه هر دو معنی دار هستند .

آشپزخانه ← آش + پز + خانه گه در این مثال هر سه کلمه آش و پز و خانه هر سه معنی دارند .

(ج) **مشتق مرکب** : کلمه ای که بیش از دو جزء معنی دار یا بی معنی دارد .

مثال : دانشمند ← دان + شی + مند سر تا سر سر ← تا + سر

تعریف و ند

به جزء بدون معنا در کلمه های مشتق و مشتق مرکب و ند می گوئیم .

وندها به ۳ دسته تقسیم می شوند :

(الف) **پیشوند** : قبل از کلمه می آید .

مثال : نا + شنوا گه در این مثال نا پیشوند است .

(ب) **پسوند** : بعد از کلمه می آید .

مثال : زر + گر گه در این مثال گر پسوند است .

(ج) **میانوند** : بین دو کلمه می آید .

مثال : گفت و گو گه در این مثال و میانوند است .

در درس سوم با پسوند **گر** و **گار** آشنا شدیم . مانند زرگر ، کوزه گر ، پروردگار ، آفریدگار ، سازگار .

! نکته نگارشی

خاطره نویسی : خاطره نویسی یکی از انواع نوشتن است که در آن نویسنده رویدادهای روزانه ی خود یا شرح رویداد خاصی را که زمانی برایش اتفاق افتاده باشد یا شاهد آن بوده است بازگو می کند . هنگام گفتن یا نوشتن خاطره به همه ی نکات که خاطره را مستند می کند باید اشاره کرد . در خاطره نویسی زبان باید ساده و صمیمی باشد تا خواننده با خاطره ارتباط بهتری برقرار کرده و بیشتر احساس نزدیکی کند . رعایت موارد زیر

در خاطره نویسی الزامی است :

(۱) زمان خاطره مشخص شود (شب ، روز ، فصل ، ماه ، ساعت و ...) .

(۲) مکانی را که خاطره در آن اتفاق افتاده بنویسد (نام شهر ، روستا ، مدرسه ، خانه و ...) .

(۳) شخصیت هایی که در خاطره حضور دارند بنویسد (دختر ، بچه ، زن و ...) .

(۴) حفظ ترتیب وقایع و رویدادها (رویدادها به ترتیب نوشته شود) .

(۵) بیان جزئیات و معرفی موضوع دقیق خاطره .

(۶) بهره گیری از توصیف در خاطره نویسی .

(۷) به کارگیری نشانه های مناسب نگارشی و درست نویسی .

(۸) رعایت ساختار و اصول بند نویسی .

تمرین

(۱) آرایه های ادبی مبالغه و کنایه در ابیات و عبارات زیر را معین کنید ؟

- همه داشتند از تعجب شاخ در می آوردند .

- طیب با خونسردی به تکه های گوشت نگاهی انداخت .

- دست بردار نبود .

- خروشید و جوشید و برکند خاک ز سُمش زمین شد همه چاک چاک

(۲) اسم ساده و انواع اسم غیر ساده را معین کنید ؟

هوشیار :

گلخانه :

رفتگر :

ناینا :

بلند آوازه :

پروردگار :

سادگی :

خونسرد :

دانشمند :

دانا :

گوشت :

طیب :

هوس :

گرامبه :

۳) در کلمات زیر پسوند، پیشوند و میانوند را معین کنید؟

کارگر :

بلند آوازه ی :

گفتگو :

دانشمند :

با ادب :

رفت و آمد :

هوشیاری :

سراسر :

کارگر :

آفریدگار :

۴) از بین موضوع های زیر یکی را انتخاب کن و به روش خاطره نویسی بنویس؟

- بازی در یک روز بارانی - خاطره ی اولین روز مدرسه - خاطره ی سفری به یاد ماندنی

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۵) با توجه به آشنایی شما با نویسنده ی درس ارزش علم کلاس چهارم و درس رازی و ساخت بیمارستان در فارسی پنجم زندگی نامه ی آقای محمد میر کیانی را بنویس و برای دوستانت بخوان؟

.....

.....

.....

.....

.....

تست های درس

۱) در کدام گزینه کلمه ها به درستی معنی شده اند؟

- الف) فاسد : گندیده - طبیب : پزشکان و جمع اطبا ب) چاره : راه حل - مجهز : مهیا و آماده
- ج) زر : طلا ساز - بهره گیری : استفاده کردن د) بُرنا : پیر - توانا : قوی

۲) در بیت زیر چند حرف ربط دارد؟

توانا بود ، هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود

- الف) یک حرف ب) سه حرف ج) دو حرف د) حرف ربط ندارد

۳) کدام یک از گزینه های زیر آرایه کنایه دارد؟

- الف) دست از سَرَم بردار ب) دندان پیامبر مانند مروارید سفید است
- ج) خاک ضعیف از تو توانا شده د) صدایش چون آهنگ دلنشین است

۴) کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

- الف) پروردگار ب) سازگار ج) انگار د) آموزگار

۵) کدام ترکیب با بقیه فرق دارد؟

- الف) گوشت تازه ب) تکه گوشت ج) هوای پاکیزه د) پروردگار مهربان

۶) کدام گزینه مخفف نیست؟

- الف) بدو ب) ز ج) ازیرا د) کزین

۷) کدام گزینه آرایه ی مبالغه دارد؟

- الف) بزد تیغ و بنداخت از بر سرش ب) فرو ریخت چون رودخون از برش
- ب) توانا بود هر که دانا بود ج) ز دانش دل پیر برنا بود
- ج) به دانش گرای و بدو شو بلند د) چو خواهی که از بد نیابی گزند

د) خرد رهنمای و خرد دلگشای

خرد دست گیرد به هر دو سرای

۸) کدام گزینه ترکیب کنایی نیست؟

الف) دست بردار نبود ب) پزشک با خون سردی به تکه های گوشت نگاه می کرد

ج) خرد دست گیرد به هر دو سرای د) همه داشتند از تعجب شاخ در می آورند

۹) کدام کلمه با بقیه فرق دارد؟

الف) رفتگر ب) دیگر ج) مگر د) اگر

۱۰) درباره ی بیت « خرد رهنمای و خرد دلگشا
خرد دست گیرد به هر دوسرای »

الف) بیت ۳ جمله دارد ب) سه اسم غیرساده در بیت است

ج) نهاد همه ی جمله ها خرد است د) دلگشای و سرای کلمه های قافیه اند

۱۱) قافیه در کدام بیت یک اسم غیرساده است؟

الف) ز نادان بنالد دل سنگ و کوه ازیرا ندارد بر کس شکوه

ب) خرد رهنمای و خرد دلگشای خرد ، دست گیرد به هر دو سرای

ج) به دانش گرای و بدو شو بلند چو خواهی که از بد نیابی گزند

د) هیچ کدام از گزینه ها صحیح نمی باشد

* خودسنجی درس سوم :

خ	خ	ق	ق	ن	ت
					۱) آرایه ی مبالغه و کنایه را به خوبی یاد گرفتم .
					۲) به سوالات درکِ مطلب به خوبی پاسخ می دهم .
					۳) کلمات ساده را از غیر ساده تشخیص می دهم.
					۴) خاطره نویسی را یاد گرفتم و راجع به موضوع های مختلف بند می نویسم

*والدین سنجی :

خ	خ	ق	ق	ن	ت
					۱) فرزندم آرایه ی مبالغه و کنایه را به خوبی یاد گرفته است .
					۲) او با اشتیاق به سوالات درکِ مطلب پاسخ می دهد .
					۳) او کلمات ساده را از غیر ساده تشخیص می دهد.
					۴) خاطره نویسی را یاد گرفته است .

درسنامه درس چهارم

آرایه تشبیه

وقتی کسی یا چیزی را به کسی یا چیز دیگری مثل و مانند می کنیم از آرایه تشبیه استفاده می کنیم .

مثال : برق چون شمشیر بُران پاره می کرد ابرها را در این جا رعد و برق به شمشیر تشبیه شده است .

تشبیه چهار رکن دارد :

(۱) **مُشبه** : کلمه ای که ما آن را تشبیه می کنیم ؛ مشبه نام دارد .

(۲) **مُشبه به** : چیزی یا کسی که مشبه ، به آن شبیه شود ؛ مشبه به نام دارد .

(۳) **ادات تشبیه** : وسایل و ابزاری که مشبه را به مشبه به مربوط می کند مانند مثل، مانند ، چون ، چو، همچو، بسان و ...

(۴) **وجه شبه** : ویژگی مشترک بین مشبه و مشبه به را می گویند .

مثال : برق چون شمشیر بُران پاره می کرد ابرها را

برق : مشبه * چون : ادات تشبیه * شمشیر : مشبه به * بُران : وجه شبه

! **نکته اول** : مشبه و مشبه به از ارکان اصلی تشبیه هستند و از جمله حذف نمی شوند .

! **نکته دوم** : ادات تشبیه و وجه شبه از ارکان فرعی تشبیه هستند و می توانند از جمله حذف شوند .

! **نکته سوم** : اگر مضاف و مضاف الیه به هم تشبیه شوند و بین آنها اشتراکی وجود داشته باشد اضافه تشبیهی است .

مثال : قدِ سرو قدِ سرو : مشبه از نظر بلندی به سرو (مشبه به) تشبیه شده است .

! **نکته چهارم** : چون اگر به معنی وقتی که یا زمانی که باشد ادات تشبیه نیست حتما باید معنی مثل و مانند بدهد .

نکته نگارشی!

در سال گذشته با نشانه های ربط (و / اما / ولی / سپس / بعد / زیرا و ...) آشنا شدید امسال با یکی از نشانه های ربط (نیز) و (هم) آشنا می شوید .

مثال :بازرگان زندگی خوب و آرامی داشت . فرزندان او (هم) در کنار پدر و مادر فضای گرم و پرمهری داشتند
بازنویسی : در باز نویسی باید به اصل ساده نویسی و کوتاهی جمله ها توجه کنیم ، برای نوشتن حکایت ها به زبان فارسی ساده ی امروزی ، ابتدا آن را می خوانیم و درباره مفهوم آن کمی می اندیشیم و از کلمه ها و عبارت های امروزی استفاده می کنیم تا مطالب قابل فهم و درک باشد . نوشته ی ما باید اجزای اصلی چیزی را که درباره ی آن می نویسیم در بر بگیرد . در کار بازنویسی ، نویسنده سعی می کند اول و آخر قصه عوض نشود و ترتیب ماجراهای قصه به هم نخورد و آن را گسترده نویسی (شاخ و برگ بیشتر) کند .

* توجه به نکات زیر در بازنویسی ضروری است :

۱) متن را به دقت خوانده تا به درک و دریافت موضوع دست بیابد .
۲) درباره ی معنی و مفهوم موضوع فکر کنیم تا بتوانیم آن را تجزیه و تحلیل کنیم .
۳) اگر معنی و مفهوم کلمه ای را نمی دانیم از واژه نامه استفاده می کنیم .
۴) کلمه ها و جمله ها را به زبان ساده ی امروزی بنویسیم .
دانش زبانی : گوش دادن با شنیدن فرق دارد . شنیدن از امور غیر ارادی است و ما زیاد در آن دخیل نیستیم ؛ اما گوش دادن امری ارادی است و دست خود ماست .

یکی از ابزارهای مهم در یادگیری خوب گوش دادن است و خوب گوش دادن نیاز به تمرین دارد چون یک مهارت است بخشی از دانش و سواد هر فرد از راه خوب گوش دادن به دست می آید . ما همه ی صداهای اطرافمان را می شنویم ولی فقط به برخی از آنها گوش می دهیم مثلا وقتی سر کلاس درس هستیم صداهای مختلفی از بیرون می شنویم ولی فقط به صدای معلم گوش می دهیم .

* برای تقویت مهارت گوش دادن باید به نکته های زیر توجه کنیم :

۱) دقت و تمرکز در چیزهایی که می شنویم .
۲) دقت در لحن سخن دیگران که در درس های قبل انواع لحن را یاد گرفتیم .

بیشتر بدانیم

کلیله و دمنه کتابی است پند آموز که در آن حکایت های گوناگون بیشتر از زبان حیوانات نقل شده است. اصل این کتاب هندی و در دوران ساسانی به فارسی میانه ترجمه شده است . نام کتاب از نام دو شغال با نام های کلیله و دمنه گرفته شده و بخش بزرگی از کتاب اختصاص به داستان این دو شغال دارد.

تمرین

۱) ارکان تشبیه را در عبارت ها و ابیات زیر مشخص کنید ؟

- هر که در اندوختن مال دنیا فقط برای خود تلاش کند ، در ردیف چارپایان است چون سگِ گرسنه که به استخوانی شاد شود و به پاره ای نان خشنود گردد .

- اگر بی هنر و فضیلت باشید از شما دوری جویند چنان که موش ، اگرچه با مردم هم خانه است چون موزی است او را از خانه بیرون اندازند و در هلاک آن بکوشند .

- با دو پای کودکانه می دویدم همچو آهو .

۲) یک متن زیبا از کتاب داستان که این هفته خواندی انتخاب کن و سپس جمله هایی از آن را که (هم ، نیز) در آنها به کار رفته بنویس ؟

۳) معنی عبارت های زیر را بازنویسی کن ؟

- هر که در اندوختن مال دنیا فقط برای خود تلاش کند در ردیف چارپایان است .

- انسان ثروتمند و با هنر اگرچه گمنام باشد به سبب عقل و هنر خویش شناخته می شود .

- پس اگر بی هنر و فضیلت باشید از شما دوری جویند .

۴) واژه های زیر را بخوان و دسته بندی کن ؟

شُرْشُر باران * گریه ی کودک * قاه قاه خنده * صحبتِ مادر * آواز بلبل *
قُلْ قُل کتری * درسِ معلم * تلاوتِ قرآن * سرود ملی * نوار آموزشی *

گوش دادنی ها	شنیدنی ها

تست های درس

۱) در کدام گزینه (تشبیه) وجود دارد ؟

- الف) صورت مادرم چون ماه می درخشید ب) در خانه باز است
 ج) صدای سگ در بیابان پیچید د) صدای پای آفتاب می آید

۲) در کدام گزینه فعل غیرساده وجود ندارد ؟

- الف) از کار و تلاش روی برگرداند ب) در این چند خصلت کاهلی بورزد
 ج) چون سر از خاک برآورد د) در هلاک آن کوشند
 ۳) کدام ترکیب با بقیه فرق دارد ؟

- الف) فروغ آتش ب) آینده ی فرزندان ج) صاحب فرزند د) انسان باهنر
۴) عبارت زیر چند جمله دارد ؟

ای فرزندان ، بکوشید به کسب هنر و فضیلت که انسان ثروتمند و باهنر ، اگرچه گمنام باشد و دشمن بسیار داشته باشد به سبب عقل خویش در میان مردم شناخته می شود .

- الف) جمله ۴ ب) جمله ۵ ج) جمله ۶ د) جمله ۷

۵) در عبارت « برق چون شمشیر بُران پاره می کرد ابرها را » مشبه کدام گزینه است ؟

- الف) برق ب) شمشیر ج) چون د) ابرها

۶) معنی کدام واژه به درستی نوشته نشده است ؟

الف) هلاک : نابودی ب) موذی : حيله گر ج) خصلت : نيکي غفلت : کوتاهی

۷) املاي کدام گزینه نادرست است ؟

الف) فضيلت ب) موزی ج) خصلت د) فروغ

۸) کدام گزینه مصدر فعل داده شده را به درستی نشان نمی دهد ؟

الف) ورزید : ورزیدن ب) برآورد : برآوردن ج) دیدی : بین د) دازند : انداختن

۹) کدام گزینه درباره ی کلیله و دمنه نادرست است ؟

الف) اصل کتاب هندی بوده که در دوران سامانی به فارسی میانه ترجمه شده است

ب) کتابی پندآمیز است که در آن حکایت های گوناگون نقل شده است

ج) برزویه طبیب آن را با خود به ایران آورد و به زبان پهلوی ساسانی ترجمه کرد

د) رودکی در سال ۳۲۰ هجری کتاب را به نظم درآورد

۱۰) به گفته ی بازرگان ، مردم برای رسیدن به سه چیز تلاش می کنند . کدام گزینه در شمار این سه چیز محاسبه نمی شود ؟

الف) مقام بزرگ ب) زندگی راحت ج) نام نیک د) پاداش نیک آخرت

* خودسنجی درس چهارم :			
خ	خ	ق	ن

* والدین سنجی :			
خ	خ	ق	ن

درسنامه درس پنجم

قالب قطعه

شعری با حداقل دو بیت که مصراع های زوج بیت ها با هم قافیه ای یکسان دارند. موضوع قطعه بیشتر نصیحت / پند / اندرز / مدح / مطالب اخلاقی و اجتماعی است ، حداقل ابیات قطعه دوبیت است اما حداکثر آن به ۱۸ بیت هم می رسد.

قطعه : به معنی یک پاره از هرچیزی است و چون گویا پاره ای از ابیات وسط یک قصیده است ، قطعه می گویند معروف ترین قطعه سُرّایان عبارتند از: پروین اعتصامی ، سعدی شیرازی ، انوری ، ابن یمین ، ناصر خسرو و ... می باشند .

* طرح گرافیکی قطعه :

○ _____

○ _____

○ _____

آرایه ی مناظره

مناظره در اصطلاح ادبی شعر ، یا نثری است که در آن دو چیز یا دو کس بر سر موضوعی بحث و گفت و گو می کنند تا سر انجام یکی بر دیگری پیروز شود .

! **نکته اول :** معمولا هدف شاعر در مناظره رسیدن به یک نتیجه ی اخلاقی است .

! **نکته دوم :** در مناظره نویسی از روش دیالوگ نویسی استفاده می شود .

! **نکته سوم :** در مناظره معمولا از فعل گفت برای نقل قول استفاده می شود .

واژه آموزی

بُن : به معنی ریشه و اصل هر چیزی می باشد پایه و اساس ، ریشه و بنیاد .

! **نکته اول :** در ترکیب با (نام میوه) معنی درخت می دهد .

گاهی اوقات بُن معنی ته و پائین نیز می دهد .

مثال : بُن دیوار ← پائین دیوار * خار بُن * آلو بُن * درخت آلو

نکته دوم: ترکیب اسم + پسوند بن ، کلمات مرکبی می سازد که معنی مستقل دارند .

مثال : چنار+ بُن ← چنار بُن

انواع حرف

(۱) **حرف را (نشانه مفعولی) :** در بعضی از جمله ها وقتی می خواهیم مفعول را پیدا کنیم حرف را نشانه مفعول است .

مثال : زهرا کتاب را خواند ← چه چیز را خواند ؟ کتاب را

(۲) **حرف را (حرف اضافه) :** اگر حرف « را » در جمله یا شعری به معنی به باشد حرف اضافه است .

نکته: در نوشته های کهن و در نوشته های امروزی گاهی را در جایگاه حرف اضافه به کار می رود .

مثال : از : سقراط را پرسیدند کدام درنده نیکوتر است ؟ ← سقراط پرسیدند .

به : حاتم طایی را گفتند : از خود بزرگ همت تر در جهان دیده ای یا شنیده ای ؟ ← حاتم طایی گفتند .

برای : درویشی را ضرورتی پیش آمد ← بجای درویشی ضرورتی پیش آمد .

بیشتر بدانیم

ضمیر: کلمه ای است که به جای اسم می آید و از تکرار اسم جلوگیری می کند .

انواع ضمیر :

(۱) ضمیر شخصی

به ضمیری گفته می شود که بر اشخاص دلالت دارد ، این ضمیر برای گوینده (اول شخص) ، شنونده (دوم شخص) و غایب (سوم شخص) استفاده می شود .

ضمیرهای شخصی خود به دو دسته تقسیم می شوند :

الف) ضمائر شخصی جدا (مُنفصل) : ضمیرهایی که به واژه های قبل از خود نمی چسبند که این ضمائر عبارتند از : من ، تو ، او ، ما ، شما ، ایشان .

مثال : ما قبلا درس را برای شما توضیح داده ایم ← ملهوشما ضمائر شخصی جدا .

نکته اول: اگر بعد از ضمیر (من / تو) حرف را قرار بگیرد در زمان نوشتن (ن) از ضمیر (من) و (واو) از ضمیر (تو) حذف شده و را به کلمه چسبیده و می شود مرا / تُرا .

(ب) ضمائر شخصی پیوسته (متصل): به ضمیری که به پایان واژه ها می چسبند و مالکیت را مشخص می کند .

ضمائر پیوسته عبارتند از : مَ / تَ / شَ / مان / تان / شان .

مثال : ای که دستت می رسد کاری بکن ← دستت در دستت .

نکته دوم: ضمیر پیوسته ی (ـم) را با شناسه ی (ـم) در فعل اشتباه نگیرید چون ضمیر پیوسته به اسم می چسبند.

نکته سوم: ضمیرهای شخصی جدا و پیوسته برای انسان به کار می رود و برای غیر انسان در حالت مفرد از آن و این و در حالت جمع از آنها و اینها استفاده می شود.

نکته چهارم: چون ضمیر جانشین اسم می شود پس می تواند خیلی از نقش های دستوری اسم مانند مفعول، فاعل، مضاف الیه، مسند الیه، مسند و... را در جمله قبول کند.
مثال برای انسان: معلم نگارش ستاره را صدا زد و از او خواست نوشته اش را بخواند.
مثال برای غیر انسان: این دوچرخه را دوست دارم.

نکته پنجم: ضمیر به جای فعل و صفت قرار نمی گیرد.

نکته ششم: مرجع ضمیر اسمی است که در متن یا جمله تمام ضمیرها به این اسم برمی گردد
مثال: زهرا به کتابخانه رفت، او کتاب گرفت — زهرا مرجع ضمیر، او ضمیر جدا.

۲) ضمیر مشترک

خود، خویشتن، خویش

مثال: من خود به چشم خویشتن، دیدم که جانم می رود — خویشتن ضمیر مشترک.

نکته اول: اگر بخواهیم بر چیزی تاکید بیشتر کنیم، می توانیم به ضمیر مشترک خود، ضمیر پیوسته را نیز بیفزاییم.
خودم / خودت / خودش / خودمان / خودتان / خودشان.

نکته دوم: ضمیر مشترک می تواند به خودش مضاف الیه هم بگیرد.

مثال: خودتان، موضوع را مطرح کنید — خودتان (مضاف)، شما (مضاف الیه).

نکته هشتم: اگر خویش به معنای اقوام و فامیل باشد ضمیر نیست و اسم است.

مثال: برزگر، پسر را نزد قوم و خویش خود فرستاد — خویش به معنای اقوام و فامیل است و اسم محسوب می شود.

۳) ضمیر اشاره

اگر دو واژه (این، آن) جانشین یک اسم شوند به آنها ضمیر اشاره می گویند.

نکته اول: این و همین برای اشاره به نزدیک و آن و همان برای اشاره به دور به کار می روند
مثال: این دفتر را خریدم — این ضمیر اشاره به نزدیک است.

۴) ضمیر پرسشی

اگر کلمه های که ، چه کسی ، چه ، چه چیزی و کدام جانشین اسم شوند و پرسشی را بپرسند ؛ ضمیر پرسشی می باشد .

مثال : خودکار را به من بده . کدام را ؟ - کدام ضمیر پرسشی است .

تمرین

۱) موضوع قالب قطعه چیست ؟

۲) قالب قطعه را تعریف کرده و قالب گرافیکی آن را نشان دهید ؟

۳) آرایه ی به کار رفته در ادبیات زیر را مشخص کنید ؟
- غنچه با دل گرفته گفت : زندگی لب ز خنده بستن است .

- با مور گفت : مار سحرگه به مرغزار
کز ضعف و بیخودی تو چنین خردی و نزار

- خندید مور و گفت : چنین است رسم و راه
از رنج و سعی خویش ، مرا نیز هیچ عار

- گل به خنده گفت : زندگی شکفتن است
با زبان سبز راز گفتن است

۴) انواع را را در ابیات و عبارات زیر مشخص کنید ؟

- او را چنار گفت : که امروز ای کدو
با تو ، مرا هنوز ، نه هنگام داور هست

- درس را از اول تا آخر دوباره خواندم .

- تهران را تا اصفهان با قطار آمدم .

- لقمان را گفتند: ادب از که آموختی؟

.....
- روزی چهل شتر، قربانی کرده بودم، اَمْرایِ عرب را.

.....
- کدو همین که خود را در آن بالا دید، باورش شد که خیلی بزرگ شده است.

.....
(۵) انواع ضمیر شخصی و مرجع ضمیر را در ابیات و عبارات های زیر مشخص کنید؟

.....
- خندید به او کدو، که من از تو به بیست روز برتر شدم، بگو تو که این کاهلی ز چیست؟

.....
- او را چنار گفت: که امروز ای کدو با تو مرا هنوز نه هنگام داوریت

.....
- محمد بن زکریای رازی، هر وقت چشمش به کتاب تازه ای می افتاد تا آن را نمی خواند دست بردار نبود.

.....
- رازی در کلاس درس استادان حاضر می شد، با دقت به حرف هایشان گوش می کرد و تا چیزی را نمی فهمید به سادگی از آن نمی گذشت.

.....
(۶) انواع ضمیر را در ابیات و عبارات زیر مشخص کن؟

.....
- می کشم دوباره من نقشه ای به روی خاک.

.....
.....
- کیمیا اشتباهش را جبران کرد.

.....
- من از حق خویش گذشتم، آن پول را به فقیر دادم.

.....
- فضل خدای را که تواند شمار کرد یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد

.....
(۷) مانند نمونه کامل کن؟

.....
خارِبُن ← یعنی ریشه یا بوته خار

.....
نارِبُن ←

.....
خیارِبُن ←

یعنی ریشه درخت چنار

..... یعنی ریشه درخت بید

..... یعنی ریشه و بوته گل

۸) عناصر داستان بخوان و بیندیش گلدان خالی را معین کن ؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

بیشتر بدانیم

نورا حق پرست که مترجم داستان گلدان خالی می باشد متولد دی ماه سال ۱۳۴۰ در تهران است . وی ۲۵ سال در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان فعالیت کرد . او نزدیک ۸ سال سردبیر مجلات رشد نوآموز و دانش آموز بود . از او بیشتر از ۶۰ عنوان کتاب و ۱۲ عنوان ترجمه به چاپ رسیده است . حق پرست مجموعه هایی به نام راه بهتر نیز نوشته که در آن به بیان بیش تر آداب و مهارت های زندگی اجتماعی پرداخته است .

نکته ی حکایت زیر کی

ساختمان فعل :

۱) فعل ساده

۲) فعل غیر ساده

پیشوندی

مرکب

۱) فعل ساده :

فعلی که یک جزء دارد .

مثال : من امروز به مدرسه می روم — می بروم فعل ساده .

۲) فعل غیر ساده :

۲) الف : فعل پیشوندی : فعل هایی را می گویند که پیشوند دارند ، پیشوندها عبارتند از بر ، با ، در ، فرا ، فرو ، ور
مثال : آب در زمین فرو می رود — فوومی رود فعل پیشوندی است .

۲) ب : فعل مرکب : فعلی که دو کلمه و دو جزء دارد .

مثال : تو بازگرد که من فردا زرتو حاصل کنم — حاصل کنم فعل مرکب است .

*** راه تشخیص فعل ساده از مرکب

(۱) باید بین دو کلمه ی آخر حرف را قرار دهیم ، اگر عبارت به دست آمده معنی بدهد فعل ساده است اما اگر عبارت حاصل معنی ندهد فعل مرکب است .

مثال : زهرا غصه خورد ← زهرا غصه را خورد ← چون غصه خوردنی نیست پس معنی واقعی نمی دهد و فعل مرکب است

سارا نان پخت ← سارا نان را پخت ← اینجا پختن معنی واقعی می دهد پس فعل ساده است .

نکته اول : فعل هایی مانند گشت ، رفت ، آمد و ... ساده هستند در صورتی که پیشوندهایی مانند در ، بر ، فرو و ... جلوی آنها بیاید تبدیل به فعل غیر ساده می شود .

مثال : زهرا رفت رفت فعل ساده است . برنج وارفت وارفت فعل غیر ساده است .

نکته دوم : تمام انواع فعل های ماضی و مضارع و آینده جزء افعال ساده هستند .

تمرین

(۱) فعل های ساده و غیر ساده را در حکایت زیر کی معین کنید ؟

.....

.....

.....

(۲) از بین موضوع های زیر یکی را انتخاب کن و یک گفتگو (دیالوگ) کوتاه دو نفره درباره آن بنویس ؟

- خرید - مسافرت - تولد

.....

.....

.....

.....

.....

تست های درس

۱) شکل گرافیکی کدام یک از موارد زیر « قالب قطعه » است ؟

- (الف) * _____ * _____ (ب) * _____ * _____
 ○ _____ ○ _____ △ _____ △ _____
 ○ _____ ○ _____ ○ _____ ○ _____
- (ج) _____ (د) _____ ○ _____ ○ _____
 ○ _____ ○ _____ ○ _____ ○ _____
 ○ _____ ○ _____

۲) شعری است با حداقل ۲ بیت که مصراع های زوج بیت با هم قافیه ای یکسان دارند این قالب ، قالب است

- (الف) مثنوی (ب) دوبیتی (ج) رباعی (د) قطعه

۳) نهاد در کدام گزینه غیرفاعلی است ؟

- (الف) من از تو به بیست روز پیرتر شدم (ب) با تو مرا هنوز ، نه هنگام داوری است
 (ج) فردا که بر من و تو وزد باد مهرگان (د) پینگ خیلی نگران بود

۴) کدام گزینه با بقیه در یک خانواده قرار نمی گیرد ؟

- (الف) تحسین (ب) احسان (ج) محسن (د) مسیح

۵) کدام واژه غیر ساده است ؟

- (الف) زیباترین (ب) لباس های (ج) امپراتور (د) سرتاسر

۶) کدام گزینه صفت بیشتری دارد ؟

- (الف) گلدانش را با خاک خوب و مناسب پر کرد (ب) دانه اش را با دقت زیاد کاشت
 (ج) او دانه های مخصوصی به آن ها داد (د) مردم به گل ها و گیاهان علاقه ی زیادی داشتند

۷) زمان فعل در کدام گزینه با بقیه فرق دارد ؟

- (الف) پرسید از آن چنار (ب) بر من و تو وزد باد مهرگان
 (ج) من از تو به بیست روز پیرتر شدم (د) او را چنار گفت

۸) در کدام گزینه غلط املایی دیده نمی شود ؟

- (الف) بعد از مدتی بیامد و زر تلپید (ب) پیش غازی و مُعلق بازی
 (ج) به نرمی و درشتی زر را بستد (د) تو باز گرد که من فردا زر تو حاصل کنم

۹) برای اجرای مناسب و جذاب تر نمایش توجه به کدام نکات ضروری است ؟

الف) صحنه پردازی ب) انتخاب نقش ج) انتخاب داستان د) اجرای نمایش

۱۰) نقش هر فرد در نمایش چگونه مشخص می شود ؟

الف) با توجه به علاقه ی خود فرد ب) با رعایت ویژگی های شخصیت مورد نظر

ج) با رای گیری بین اعضای گروه د) گزینه های الف و ب صحیح می باشند

* خودسنجی درس پنجم :

خ	خ	ق	ق	ن	ت
					۱) قالب قطعه را در شعر تشخیص می دهم.
					۲) آرایه ی مناظره را به خوبی یاد گرفتم .
					۳) معنی کلمات غیر ساده با بُن را یاد گرفتم.
					۴) ضمیر را به خوبی یاد گرفتم و جایگاه و کاربرد آن در جمله رامی دانم.
					۵) کاربرد انواع (را) را در جمله می دانم و به معنی و مفهوم آن به خوبی پی می برم

* والدین سنجی :

خ	خ	ق	ق	ن	ت
					۱) فرزندم قالب قطعه را تشخیص می دهد.
					۲) او آرایه ی مناظره را به خوبی یاد گرفته است .
					۳) فرزندم بُن و ریشه ی کلمات را یاد گرفته و به خوبی معنی آن ها را می فهمد .
					۴) او ضمیر را به خوبی یاد گرفته و جایگاه و کاربرد آن در جمله را می داند.
					۵) کاربرد انواع (را) را در جمله می داند و به معنی و مفهوم آن به خوبی پی می برد

درسنامه درس ششم

* شعر نو (شعر معاصر)

! نکته : کلمه معاصر هم خانواده ی (عصر ، دوره ، زمان) می باشد وقتی کلمه ی معاصر را می شنوید یعنی

هم دوره و هم عصر ما . اشعار نو به سه بخش تقسیم می شوند که عبارتند از :

۳) شعر موج نو .

۲) شعر سپید .

۱) شعر آزاد نیمایی .

۱) شعر آزاد یا نیمایی : این نوع شعر وزن و آهنگ دارد اما جای قافیه در آن معلوم نیست و تفاوت آن با شعرهای سنتی در طول مصراع ها می باشد . مُبدع شعر نیمایی آقای علی اسفندیاری متخلص به نیما یوشیج می باشد .

۲) شعر سپید : در این شعر آهنگ وجود دارد اما وزن و قافیه نمی بینید .

۳) شعر موج نو : بیشتر این نوع شعر را نثر شاعرانه می نامند چون در آن نه وزن ، نه قافیه و نه آهنگ دیده می شود . در تمامی اشعار نامبرده ی بالا مصراع ها یکسان نیست و قافیه جای مشخص را ندارد و موضوع شعر نو عشق ، سیاست ، اجتماع است . معروفترین شاعران شعر نو عبارتند از : نیما یوشیج ، اخوان ثالث ، فروغ فرخزاد ، فریدون مشیری ، سهراب سپهری و سیاوش کسرای می باشد .

حروف میانجی

حروف میانجی عبارتند از (ی ، ک ، گ ، ج)

در صورتی که دو صدا از صداهای شهرک الفبای فارسی مجبور شوند کنار هم بیایند یکی از این حروف به عنوان میانجی بین این دو صدا قرار می گیرد .

مثال : ساده + ی — هماده + گ + ی — سادگی

دانا + ان — دانا + ی + ان — دلنایان

سبزی + ات — سبزی + ج + ات — سبزیجات

فرشته + ان — فرشته + گ + ان — فرشتگان

نکته : هرگاه کلماتی که صدای آخر آنها (ه) یا ای ، ا می باشد این حروف حذف شده و یکی از حروف

میانجی جانشین آن صدا می شود

مثال : فرشتگان که قبلا بوده — فرشته + ان سادگی که قبلا بوده — ساده + ی

*** دانش زبانی

اهمیت زبان فارسی : ما برای بیان مقصود خود از زبان استفاده می کنیم . زبان وسیله ای است که انسان ها از طریق آن با دنیای بیرون و باهم ارتباط برقرار می کنند ، زبان های مختلفی در جهان و ایران وجود دارد مانند زبان انگلیسی ، فرانسوی ، آری ، ترکی ، گیلکی ، کردی و ...

از آنجا که زبان هویت هر ملت است و هیچ کشور و ملتی را نمی توان یافت که زبان مخصوص به خودش را نداشته باشد و اگر انسان از زبان بی بهره بود نمی توانست به تفکر پردازد ، نه علم به دست آورد و نه علم و فکر خود را به دیگران منتقل کند ، پس از اهمیت ویژه ای برخوردار است .

زبان فارسی زبان ملی کشور ماست همه ی اقوام و مردم سراسر میهن را به هم پیوند می دهد و باعث وحدت و یکپارچگی ما و قدرتمندی ایران عزیز می شود .

نکته : کشور ما هم مانند هر کشور دیگر یک زبان واحد برای تمام مردم میهن انتخاب کرده که به واسطه ی آن ، ارتباط برقرار می کنند و آن زبان فارسی است ، اما گویش مردم هر شهر از کشورمان با هم تفاوت دارد و چون زبان مادری و محلی مردم ماست مانند گنجینه ای با ارزش است که در کنار زبان فارسی به رشد فکری کمک می کند .

بیان احساسات از راه شنیده ها : گاهی از شنیدن بعضی مطالب و اشعار احساس خاصی به انسان دست می دهد مانند احساس غرور و سربلندی که هر ایرانی بعد از شنیدن سرود ملی می کند یا با شنیدن لالایی مادر احساس امنیت و آرامش می کند . پس هر صدایی نمایانگر احساس خاصی (شادی ، غم ، خشم و ...) است و یا خاطره ای را در ذهن ما زنده می کند .

*** توصیه های نگارشی

- ۱) موقع نوشتن درباره ی صدایی که شنیده اید ، یکبار صدا را در ذهن خود مرور کنید .
- ۲) نوع احساس خود (شادی ، اندوه و) را مشخص کنید .
- ۳) علت به وجود آمدن آن احساس را بنویسید .
- ۴) موارد گفته شده ی قبل را در بند نویسی رعایت کنید .

بیشتر بدانیم

حسین گل گلاب شاعر ، گیاه شناس ، نوازنده موسیقی ، عکاس ، استاد دانشگاه و هنرمند ایرانی بود که در سال ۱۳۱۳ با افرادی چون دکتر حسابی و علی اکبر دهخدا و ... از نخستین اعضای فرهنگستان لغت ایران بودند . او نخستین دبیر فرهنگستان زبان فارسی بود و از اشعار و سروده های معروفش می توان ای ایران ، آذربادگان اشاره کرد زمانی که جنگ جهانی دوم تازه تمام شده بود نیروهای روس و انگلیس و آمریکا ، تهران را اشغال کرده بودند . روزی در شهریور ۱۳۲۳ حسین گل گلاب از خیابان هدایت تهران رد می شود و می بیند که یک سرباز انگلیسی به یک ایرانی توهین کرده و او را کتک می زند اما افسر نظامی ایران که شاهد ماجرا بوده وارد ماجرا شده و قصد مداخله می کند و از افسر انگلیسی سیلی محکمی می خورد ، همان وقت حسین گل گلاب با چشمان اشک آلود نزد روح الله خالقی که یکی از دوستان آهنگ سازش بود رفته و ماجرا را تعریف کرده و می گوید کار ما به جایی رسیده که سرباز آجنبی توی گوش افسر نظامی ایران می زند روح الله خالقی او را تشویق کرده تا شعری در وصف ایران بسراید و خودش هم موسیقی آن را می نویسد و استاد بنان هم خوانندگی آن را بر عهده می گیرد و این چنین می شود که در ۲۷ مهرماه ۱۳۲۳ در تهران برای اولین بار نخستین سرود ملی ایران اجرا می شود .

! نکته اول : نخستین سُراینده ی سرود ملی ایران حسین گل گلاب است .

! نکته دوم : نخستین سُراینده ی سرود جمهوری اسلامی ایران ابوالقاسم حالت است .

تمرین

۱) مانند نمونه کامل کن و جمله بنویس ؟

سازنده + ی ← سازندگی ← پدر و مادر هستند که سازندگیِ یک خانواده را بر عهده دارند

الف) همیشه + ی ← ←

ب) شایسته + ی ← ←

ج) جاودانه + ی ← ←

۲) به چه زبانی زبانِ مادری می گویند ؟

۳) زبان رسمی کشور ایران چیست ؟

۴) یک شعرِ نو از یکی از شاعران معاصر گفته شده در درسنامه را انتخاب کن و با لحن و آهنگ مناسب در

کلاس برای دوستانت بخوان ؟

۵) احساسِ خود را در یک بند از شنیدن صدای ریزش باران بهاری بنویس ؟

۶) مفهوم بیت زیر را بنویس؟

که خاکش گرامی تر از زر و سیم

- خوشا مرز ایرانِ عنبر نسیم

۷) ویژگی های سرود ملی کشورمان را بنویس و مشخص کن واژه های سرود ملی ایران کدامند؟

۸) با فعل های غیر ساده (پیشوند) زیر جمله بساز؟

الف) برانگیزد:

ب) درآمد:

ج) ورافتاد:

بیشتر بدانیم

در درس قبل بُن فعل ماضی و مضارع اشاره کردیم در اینجا می خواهیم با انواع فعل ماضی و انواع فعل مضارع و فعل امر و نهی آشنا شویم.

*** انواع فعل ماضی :

۱) ماضی ساده :

بُن ماضی + شناسه ها (م - ی - ~~یم~~ - ید - ند).

مثال : خوردم - خوردی - خورد - خوردیم - خوردید - خوردند.

۲) ماضی نقلی :

بُن ماضی + ه + (ام - ای - است - ایم - اید - آند).

مثال : خورده ام - خورده ای - خورده است - خورده ایم - خورده اید - خورده اند.

۳) ماضی استمراری :

می + بُن ماضی + شناسه ها .

مثال : می خوردم - می خوردی - می خورد - می خوردیم - می خوردید - می خوردند .

۴) ماضی بعید :

بُن ماضی + ه + بود + شناسه .

صفت مفعولی

مثال : خورده بودم - خورده بودی - خورده بود - خورده بودیم - خورده بودید - خورده بودند .

۵) ماضی التزامی :

بن ماضی + ه + باش + شناسه ها .

صفت مفعولی

مثال : خورده باشم - خورده باشی - خورده باشد - خورده باشیم - خورده باشید - خورده باشند .

۶) ماضی مستمر یا ملموس :

داشت + شناسه ها + ماضی استمراری فعل اصلی .

مثال : داشتم می خوردم - داشتی می خوردی - داشت می خورد - داشتیم می خوردیم - داشتید می خوردید - داشتند می خوردند .

*** انواع مضارع

۱) مضارع اخباری :

می + بُن مضارع + شناسه (م - ی - د - یم - ید - ند) .

مثال : می خورم - می خوری - می خورد - می خوریم - می خورید - می خوردند .

۲) مضارع التزامی :

ب + بُن مضارع + شناسه .

مثال : بخورم - بخوری - بخورد - بخوریم - بخورید - بخورند .

۳) مضارع مستمر (ملموس) :

دار + شناسه + مضارع اخباری (فعل اصلی) .

مثال : دارم می خورم - داری می خوری - دارد می خورد - داریم می خوریم - دارید می خوردید - دارند می خوردند .

*** زمان آینده (مستقل)

خواه + شناسه ها (م - ی - د - یم - ید - ند) + بُن ماضی .

مثال : خواهم خورد - خواهی خورد - خواهد خورد - خواهیم خورد - خواهید خورد - خواهند خورد .

*** فعل امر دو دسته است که در زیر اشاره شده

(الف) مفرد — ب + بُن مضارع — بُعْور (ب) جمع — ب + بُن مضارع + ید بخورید

*** فعل نهی دو دسته است که در زیر اشاره شده

(الف) مفرد — ن + بُن مضارع — نَعُور (ب) جمع — ن + بُن مضارع + ید نخورید

تمرین

(۱) با توجه به افعال ماضی زیر نام هر کدام را جلوی آن ها مشخص کنید ؟

- (الف) دیده بودم :
 (ب) می برد :
 (ج) گفته ای :
 (د) داشتی می رفتی :
 (ه) رفتیم :
 (و) داشتم :

(۲) با توجه به افعال مضارع زیر نام هر کدام را جلوی آنها مشخص کن ؟

- (الف) می روم :
 (ب) برویم :
 (ج) دارند می روند :
 (د) بروی :

(۳) با توجه به افعال زیر انواع فعل (امر ، نهی ، آینده) را مشخص کن ؟

- (الف) نخواب :
 (ب) نخواه :
 (ج) بپوش :
 (د) بگوئید :
 (ه) خواهم نوشت :
 (ی) خواهند گفت :

تست های درس

(۱) در کدام گزینه غلط املایی مشاهده نمی شود ؟

- (الف) اهتزاز - فروغ - زامن - روحیه - موافق (ب) اهتزاز - فروغ - ضامن - روحیه - موافق
 (ج) اهتزاز - فروغ - ضامن - روحیه - موافق (د) اهتزاز - فروغ - ضامن - روحیه - موافق

(۲) در کدام گزینه تمام کلمه ها « غیر ساده » هستند ؟

- (الف) پابندی - جاودانگی - گام های - سربلندی
 (ب) خاکش - گرمی تر - اندرون - خوشا
 (ج) فداکاری - سخت کوشی - هیجان انگیز - گردن آویز

د) ارزشمندی - موسیقی - استقلال - از خود گذشتگی

۳) مُبدع شعر نو چه کسی است ؟

الف) علی اسفندیاری (نیما یوشیج) ب) باباطاهر ج) سعدی د) حافظ

۴) کدام ترکیب وصفی (صفت و موصوف) است ؟

الف) مهر خاوران ب) بسیار گرم ج) تاریخ کهن د) یاری خدا

۵) درباره ی بیت زیر کدام گزینه نادرست است ؟

هوایش موافق به هر آدمی
زمینش سراسر پُر از خرمنی

الف) بیت دو جمله ی خبری است ب) نهاد جمله ی اول هوا و نهاد جمله ی دوم زمین است

ج) آدمی و خرمنی کلمه های قافیه هستند د) سه حرف اضافه در بیت وجود دارد

۶) در تناسب (شبکه ی معنایی) کدام واژه با بقیه در یک گروه قرار نمی گیرد ؟

الف) جهان ب) ملت ج) مرز د) کشور

۷) کدام کلمه مفرد نیست ؟

الف) افتخارات ب) سینه اش ج) ورزشگاه د) کشورمان

۸) اولین سُراینده ی سرود ملی ایران چه کسی می باشد ؟

الف) حسین گل گلاب ب) روح الله خالقی ج) ابوالقاسم حالت د) ساعد باقری

۹) کدام فعل غیر ساده است ؟

الف) می انگیزد ب) می شناسد ج) بر آمد د) بگویند

۱۰) نقش دو کلمه ی « معمولا و بسیار » در عبارت زیر چیست ؟

موسیقی آن معمولا بسیار گرم و هیجان انگیز است .

الف) قید - صفت ب) صفت - قید ج) قید - قید د) صفت - صفت

۱۱) کدام گزینه در مورد سرود ملی نادرست است ؟

الف) سرود ملی خلاصه ی افتخارات ، عظمت ها و خواسته های یک ملت است

ب) تنها سرود ملی کشورمان کوتاه است و همین کوتاهی کار را برای ما دشوار کرده است

ج) سرود ملی تنها شعر نیست ، موسیقی و آهنگ هم دارد

د) سرود ملی می کوشد روحیه ی فداکاری و سخت کوشی را در مردم تقویت کند

ن ت	ق ق	خ	خ خ	* خودسنجی درس ششم :
				۱) با شعر نو و انواع آن آشنا شدم .
				۲) انواع فعل را در زمان های مختلف یاد گرفتم.
				۳) درباره ی اولین سرود ملی ایران مطالب جدیدی آموختم.

ن ت	ق ق	خ	خ خ	* والدین سنجی :
				۱) فرزندم شعر نو و انواع آن را یاد گرفته است .
				۲) با انواع فعل در زمان های مختلف آشنا شده است .
				۳) مطالب جالبی درباره ی سرود ملی ایران بیان می کند .

درسنامه درس هشتم

*** واژه آموزی

وقتی دو کلمه ی معنی دار با یکدیگر ترکیب شوند و معنی جدیدی بسازد ، کلمات مرکب ساخته می شود .
از ترکیب یک کلمه ی معنی دار + دوست ، کلمات معنی دار جدیدی ساخته می شود .
مثال : وطن + دوست ← وطن دوست ← به کسی می گویند که وطن خود را دوست دارد ← این دو کلمه اسم است .

شرح حال نویسی

یکی از مهارت های نگارش ، نوشتن شرح حال از افراد بزرگ است . در شرح حال نویسی ، نویسنده رویدادهای مهم زندگی خود یا زندگی شخصیت های مشهور دین ، دانش ، تاریخ ، ادبیات یا سیاست را شرح می دهد . در شرح حال نویسی باید به نکات زیر توجه کرد :

۱) در شرح حال نویسی مطالبی در مورد وضع فرهنگی ، اجتماعی ، خانوادگی یا خاطرات خود یا دیگران می نویسیم .

۲) در شرح حال نویسی از جنبه های نهانی شخصیت ، احساس ها ، امیدها و آرزوها می نویسیم .

۳) شرح حال مورد نظر را از کتاب هایی در این زمینه انتخاب کنیم .

۴) می توانیم در مورد شرح حال دیگران از بزرگ ترها یا فیلم هایی که دیده ایم استفاده کنیم .

۵) از جزئیات و مطالب گفته شده در نگارش درس سوم (زمان ، مکان ، شخصیت) استفاده کنیم .

بیشتر بدانیم

علی اکبر دهخدا در سال ۱۲۵۷ در تهران متولد شد ، وی لغت شناس ، سیاست مدار و شاعر ایرانی است که مولف لغت نامه ی دهخدا نیز بوده است . از آثار او می توان به لغت نامه ، امثال و حکم ، چرند و پرنده ، مجموعه مقالات ، دیوان شعر و ... اشاره کرد .

تمرین

۱) دانش آموز عزیز با واژه ی دوست پنج کلمه ی مرکب بساز و معنی آن ها را بنویس ؟

.....

.....

۲) هر کلمه را به معنی مربوط به آن وصل کنید ؟

☐ کسی که هنر را دوست دارد ، می گویند .	☐ میهن دوست
☐ کسی که خدا را دوست دارد ، می گویند .	☐ هنر دوست
☐ کسی که میهن خود را دوست دارد ، می گویند .	☐ خدا دوست

۳) دو کلمه مانند زرین بنویسید ؟

.....

۴) جمله ی زیر را با استفاده از کلمه های داده شده تغییر بده ؟

- نبردِ دلاوران ایرانی شگفت آور بود . جان خود را در راه وطن فدا کردند .

(جنگ)

(شجاعان)

(عجیب)

(میهن)

۵) معنی جمله های زیر را بنویسید ؟

- آفتاب ، تازه تاریکی شب را کنار زده بود .

.....

- امیدها یکباره به نومیدی گرائید .

.....

- تاریکی بر همه جا سایه افکنده بود .

۶) بخوان و بیندیش « آوازی برای وطن » پنج جمله که تشبیه در آن ها به کار رفته باشد پیدا کن و بنویس ؟

۷) پیامِ بخوان و بیندیشِ آوازی برای وطن را دو سطر بنویس ؟

۸) زاغِ بور برای رسیدن به وطن از چه مکان هایی عبور کرد ؟

۹) نقشه ی عناصر داستان ، آوازی برای وطن را بکش و بنویس ؟

۱۰) شرح حال اسد الله شعبانی را بنویس (با توجه به قوانین شرح حال نویسی) ؟

۱۱ زاویه ی دید در روان خوانی آوازی برای وطن را مشخص کنید ؟

تست های درس

۱) بیت زیر چند جمله دارد ؟

پدر خنده بر گریه ام زد که هان !

وطن داری آموز از ماکیان

الف) جمله ۴ ب) جمله ۳ ج) جمله ۲ د) جمله ۱

۲) شعر « وطن دوستی » سروده ی کیست ؟

الف) ناصر خسرو ب) اسدالله شعبانی ج) علی اکبر دهخدا د) هوشنگ ابتهاج

۳) جمله ی آب جویبار مثل اشک چشم زلال بود چه آرایه ی ادبی دارد ؟

الف) تناسب ب) تشبیه ج) تشخیص د) گزینه های الف و ب

۴) کدام گزینه از عناصر داستان نیست ؟

الف) شخصیت ها ب) پیام ج) حوادث و رویدادها د) متن داستان

۵) مقصد سفر زاغ بور کجا بود ؟

الف) یافتن مکانی سرسبز و خوش آب و هوا ب) رسیدن به وطن

ج) رفتن نزد خانواده اش د) یافتن دریا ، یا یک چشمه زلال

۶) مفعول در مصراع زیر کدام گزینه است ؟

به منقارم آن سان به سختی گزید .

الف) منقار ب) سختی ج) منقارم د) در منقارم

۷) کدام ترکیب با بقیه فرق دارد ؟

الف) چتر زیبا و رنگارنگ ب) باغی زیبا و پر از پرنده

ج) برگ های پر پشت درختان د) نسیمی گرم و خشک

۸) کدام گزینه « جمع » است ؟

الف) پرندگان ب) بادبان ج) ماکیان د) کوهسار

۹) کدام گزینه ضرب المثل نیست ؟

- الف) کوه به کوه نمی رسد ، آدم به آدم می رسد (ب) سالی که نکوست از بهارش پیداست
- ج) میهن دوستی نشانه ی ایمان است (د) جوینده ، یابنده است
- ۱۰) یورش یعنی :

- الف) فرمان (ب) حمله (ج) اطاعت (د) مزار
- ۱۱) کدام گزینه از قهرمانان ایرانی نیست ؟

- الف) سهراب (ب) رستم (ج) آریوبرزن (د) اسکندر
- ۱۲) در کدام گزینه مسند مشاهده می شود ؟

- الف) نبرد دلاوران ایرانی شگفت آور بود (ب) چیرگی دشمن را بر خانمان دید
- ج) دلیرانه پیکار کردند (د) هزاران سرباز و سردار شجاع به خود دیده است

* خودسنجی درس هشتم :			
خ	خ	ق	ن

* والدین سنجی :			
خ	خ	ق	ن

درس نهم

*** دانش زبانی

فضا سازی در سخن : گاهی با افزودن کلمه هایی که زمان ، مکان ، موقعیت یا چگونگی فضا را بیان می کند نوشته را گویاتر و گیراتر می کنیم .

مثال : من آدمم — من از شیراز تا اصفهان را با اتوبوس آمدم

فضا سازی در سخن

بیشتر بدانیم

یکی از کلمه هایی که مکان ، زمان ، موقعیت یا چگونگی فعل را نشان می دهد ، قید می باشد . قید با کمک یکی از حروف اضافه به جمله اضافه می شود یا به تنهایی .

قید : کلماتی هستند که یکی از ویژگی های فعل را از نظر مکان ، زمان ، تاسف ، تاکید ، حالت و ... بیان می کند .

قید با کمک یکی از حروف اضافه به جمله اضافه می شود یا به تنهایی .

نکته : اگر قید در جمله نباشد به معنی و مفهوم جمله خللی وارد نمی شود .

انواع قید

(۱) **قید زمان** ← دیشب باران می بارید . — با پرسش کی ، چه وقت ، به دست می آید .

قید زمان

نکته : مهم ترین قیدهای زمان عبارتند از هرگز / هیچ گاه / دیروز / امروز / سحرگاه / امشب / اکنون / الآن / هنوز / پارسال / امسال / عصر / ظهر / صبح / به ندرت / زود / دیر / پس از این / همیشه / همواره و ...

(۲) **قید مکان** ← سارا از خانه آمد . — با پرسش کجا به دست می آید .

قید مکان

نکته : مهم ترین قیدهای مکان عبارتند از بالا / پایین / آنجا / اینجا / دور / نزدیک / هرجا / کنار / همه جا / هیچ جا / خارج / داخل / زیر / رو / پیش / عقب / جلو / مغرب / مشرق و ...

(۳) **قید حالت** ← زهرا خندان آمد . ← برای مشخص کردن قید از پرسش چگونه یا چطور استفاده می کنیم

قید حالت

نکته : مهم ترین قیدهای حالت عبارتند از نفس زنان / دوان دوان / آهسته / تند / بد / خوب / اُفتان / خیزان / پنهان / لرزان / شیون کنان / آشکار / خندان / نشسته / گریان / نالان / ناراحت / شاد / نعره زنان / خنده کنان / دست به عصا و ... می باشد .

۴) قید مقدار ← فاطمه خیلی با ادب است. ← برای مشخص کردن قید از پرسش چقدر استفاده می کنیم.

قید مقدار

نکته: مهم ترین قیدهای مقدار عبارتند از زیاد / کم / هزاران / بیشتر / تا حدودی / کمتر / قدری / تماماً / تاحدی / فراوان / اندک / خیلی و ... می باشد.

۵) قید کیفیت (چگونگی) ← پروانه خوب آمد.

قید کیفیت

نکته: مهم ترین قیدهای کیفیت عبارتند از آهسته / خوب / بد / زشت / راست / کج / درست / پاورچین / پاورچین / یواش / لرزان / آسان / به تندی / ناقص / کامل / شدید و ... می باشد.

۶) قید آرزو (تمنا) ← کاش درس را خوانده بودم.

قید آرزو

نکته: مهم ترین قیدهای آرزو عبارتند از کاش / کاشکی / لطفاً / انشاء الله / ای کاش / امیدوارم / الهی / آرزومندم و ...

۷) قید شک و تردید ← شاید پروین به مسافرت رفته باشد.

قید شک و تردید

نکته: مهم ترین قیدهای شک و تردید عبارتند از شاید / به نظرم / امکان دارد / احتمال دارد / احتمالاً / مثل اینکه / گویا / به گمانم و ... می باشد.

۸) قید تکرار ← او از نو درسش را خواند.

قید تکرار

مهم ترین قیدهای تکرار عبارتند از دومرتبه / بازهم / مجدداً / هی / دیگر / باز / دوباره / دیگر / از نو و ...

۹) قید تأکید ← حتماً باید دوستم را ببینم.

قید تأکید

۴) واژه های پی در پی (مکرر) که بعضی از واژه هایی که دوتایی بیان می شوند مانند کم کم / دانه دانه / تند تند و ...

ب) قیدهای بدون نشانه :

- ۱) قید مختص که فقط قید به حساب می آیند مانند البته / هرگز / شاید / ناگهان و ...
- ۲) اسم مکان و زمانی که مشترک با قید باشد مانند صبح زود / عصر / یک دقیقه پیش و ...
- ۳) صفت های مشترک با قید یا در اصل قید مانند آهسته / زیاد / خوب / پیوسته / عاقلانه و ...

! نکته ی نگارشی

مقایسه نویسی : در مقایسه نویسی می توانیم تفاوت ها و شباهت های دو یا چند چیز را بیان کنیم .

برای مقایسه لازم است به نکات زیر توجه کنیم :

- ۱) هنگام مقایسه کردن ، ویژگی هریک را جداگانه بیان کنیم .
- ۲) شباهت های آن دو چیز را بیان کنیم .
- ۳) تفاوت های آن دو چیز را بیان کنیم .
- ۴) علت برتری یکی را به دیگری بیان کنیم .
- ۵) در آخر نوشته ی خود را جمع بندی کنیم .

! نکته : برای مقایسه نویسی گاهی لازم است از منابع اطلاعاتی مانند کتابخانه و جمع آوری اطلاعات استفاده کنیم و بهترین منبع اطلاعاتی کتاب است و هر کدام از موارد مقایسه نویسی که در بالا گفته شد یک بند جداگانه می خواهد .

تمرین

۱) بند اول و چهارم درس ۱۹ را به دقت مطالعه کن و جدول زیر را کامل کن ؟

صفت	مفعول	فعل	فاعل

۲) انواع قید را در جمله های زیر مشخص کنید ؟
- بعد از ظهر یکی از روزهای پایانی فروردین بود .

.....
- کم روزها بلندتر می شد .

.....
- آقای فرهنگ ، هی حرفش را تکرار می کرد .

.....
۳) جدول زیر را کامل کنید ؟

جمله ی گسترش یافته	جمله ی کوتاه
کتابفروش مردی تقریباً چهل ساله و بسیار خوش اخلاق بود .	
	این کتاب ، شما را با بزرگ مردان آشنا می کند
زاغ بور بر روی شاخه ی خشک و پر از خار درختچه ای در کویر نشست .	
	دماوند بلندترین قله است .

۴) احمدی روشن از شهیدان بود .

۵) عبارت های زیر از چند جمله تشکیل شده اند ؟

به کتاب فروشی که رسیدیم ایستادیم و از پشت شیشه ، کتابها را که خیلی منظم و خوش نما ، چیده شده بودند ، تماشا می کردیم .

.....
۶) کوتاه شده ی جمله ی زیر را بنویس ؟

کوه دماوند استوار و محکم و نماد ایستادگی ، بلندترین قله ی ایران است .

.....
۷) مدارس قدیم را با مدارس امروزی با استفاده از روش مقایسه نویسی با هم مقایسه کرده و بنویسید ؟

تاریخ ادبیات

شعر سرای امید را « هوشنگ ابتهاج » متخلص به « سایه » سروده است . نخستین نغمه ها ، سایه مشق ۱ ، ۲ ، ۳ ، شب گیر ، چند برگ از یلدا و ... از آثار هوشنگ ابتهاج می باشد . شعر سرای امید در قالب شعر نو سروده شده است .

تست های درس

۱) کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست ؟

- الف) ورق ب) اوراق ج) تورق د) رواق

۲) کدام واژه در متن درس به عنوان صفت به کار رفته است ؟

- الف) منظم و خوش نما ب) بزرگ مردان و دلاوران
 ج) خوش اخلاق و مهربان د) رنگارنگ ، کوچک و بزرگ

۳) فعل کدام گزینه « مضارع » است ؟

- الف) بشناسید ب) شدند ج) رفتیم د) می خوانند

۴) درباره ی بیت زیر کدام گزینه صحیح نیست ؟

شکوه شادی افزون است اگرچه دل ها پر خون است

الف) است ردیف و افزون و پر خون کلمه های قافیه هستند

ب) واج آرایی حرف « ش » در مصراع اول دیده می شود

ج) بیت دارای ۲ جمله است

د) دو کلمه غیر ساده در بیت دیده می شود

۵) ساخت کدام واژه با بقیه فرق دارد ؟

- الف) نام آور ب) بزرگ مرد ج) دلاور د) رنگارنگ

۶) قافیه در بیت زیر کدام است ؟

ای ایران غمت مرساد جاویدان ، شکوه تو باد

الف) ایران - جاوید □ ب) غمت - شکوه تو □ ج) باد - مرساد □ د) غمت مرساد - شکوه تو باد □
 ۷) کدام گزینه هم خانواده صلح نیست؟

الف) اصلاح □ ب) مصلح □ ج) اصطلاح □ د) مصلحت □

۸) در کدام گزینه ضمیر دیده نمی شود؟

الف) ای ایران غمت مرساد □ ب) راه ما راه حق راه بهروزی است □

ج) سپیده ی ما گلگون است □ د) ای بهار تازه جاودان ، در این چمن شکفته باد □

۹) جمله های زیر درباره ی کدام شهید بزرگوار است؟

او به مادرش می گفت : مامانی . پشت تلفن لحنش را عوض می کرد و با مادرش مثل بچه ها حرف می زد . بچه ها تعریف می کردند ، زمان دانشجویی ، وقتی بیمار می شد ، پیش پزشک هم ، همراه مادرش می رفت .

الف) شهید احمدی روشن □ ب) شهید تهرانی مقدم □ ج) شهید رضایی نژاد □ د) شهید علی محمدی □
 ۱۰) کدام گزینه جمع مکسر شهید است؟

الف) مشهد □ ب) شهادت □ ج) شهدا □ د) مشهود □

* خودسنجی درس نهم :			
خ	خ	ق	ن
۱) کلمات مرکب با « انگیز » و « آمیز » می سازم و کاربرد آن ها را یاد گرفته ام .			
۲) با انواع قید آشنا شدم .			
۳) با استفاده از فضا سازی در سخن بندهای زیبا می نویسم .			
۴) در نوشتن مقایسه نویسی مهارت پیدا کردم .			

* والدین سنجی :			
خ	خ	ق	ن
۱) فرزندم کلمات مرکب با « انگیز » و « آمیز » می سازد و کاربرد و معنی آن ها را یاد گرفته است .			
۲) او انواع قید در جمله را مشخص می کند .			
۳) با استفاده از فضا سازی در سخن بندهای زیبا می نویسد .			
۴) در نوشتن مقایسه نویسی مهارت پیدا کرده است .			

درسنامه درس دهم

*** واژه آموزی

کلمه هایی که با (انگیز) و (آمیز) ترکیب می شوند ، کلمه های مرکب هستند .

مثال : غرور آمیز / خیال انگیز

نکته اول : این کلمه ها ترکیب شده از یک واژه ی معنی دار + قسمت معنی ساز هستند .

نکته دوم : کلمه ی آمیز به معنی آمیخته ، همراه و مُحرک می باشد و کلمه ی انگیز وقتی که با کلمه

دیگری بیاید در معنی باعث و مُحرک می باشد .

مثال : نسیمِ عنبرِ آمیز یعنی نسیمی که همراه با بوی عنبر است .

روزِ غمِ انگیز یعنی روزی که باعثِ غم و ناراحتی است .

* نمایش

لازم است برای اجرای نمایش در کلاس موارد زیر رعایت شود :

(۱) صحنه پردازی : فضای اجرای نمایش مناسب موضوع طراحی شود .

(۲) انتخاب نقش : بعد از بررسی و خواندن متن نمایش شخصیت ها انتخاب شوند .

(۳) اجرای نمایش : بعد از تعیین نقش ، هر کس ویژگی شخصیت مربوط به خود را اجرا کند .

(۴) نقد و بررسی : بعد از پایان نمایش درباره ی اجرای هر فرد بحث و نقد و بررسی انجام و مباحث جمع بندی شود تا در موارد بعدی رعایت شود .

نکته املائی

یکی از راه های تقویت املا ، کامل کردن بند یا قسمت هایی از درس است که کلماتی از آن جا افتاده است . روش دیگر برای تقویت املا ، جا انداختن حرف دارای ارزش املائی از کلمه ی مورد نظر می باشد .

نکته نگارشی

در درس اول این کتاب در مورد زندگی نامه نویسی مطالبی گفته شد با یادآوری نکات گفته شده موارد زیر در زندگی نامه نویسی رعایت کنید :

الف) نام و شهرت فرد مورد نظر . ب) محل زندگی و دوره ی تاریخی او . ج) تحصیلات او .

د) آثار او . ه) تأثیر و نقش او در جامعه . و) مکان و زمان فوت و علت فوت .

تاریخ ادبیات

استاد محمود فرشچیان نقاش و نگارگر بزرگ ایرانی در ۴ بهمن ۱۳۰۸ در اصفهان زاده شد. برخی از آثار استاد: ضامن آهو، طرحی از شمایل امام رضا، پنجمین روز آفرینش که در این تابلو همه ی مخلوقات زمینی و آسمانی بر ستایش پروردگار مشغول هستند. تابلوی عصر عاشورا، طراحی پنجمین ضریح حرم امام رضا (ع) از دیگر آثار او می باشد و ایشان امروز موفق به کسب ده ها جایزه ی داخلی و بین المللی شده است.

تمرین

۱) پنج کلمه با انگیز و پنج کلمه با آمیز بنویسید و با انتخاب خودت معنی و ترکیب از هر کدام بنویسید؟

.....

.....

.....

.....

.....

۲) در جای خالی کلمه ی مناسب قرار دهید؟

- حیرت انگیز شگفت انگیز شور انگیز غم انگیز هیجان انگیز
- ورزشکاران با پیروزی خود به وطن بازگشتند .
- پایان رستم و سهراب بسیار بود .
- حتماً این سرود کوتاه را می شناسید .
- جهان ، سرشار از پدیده های هست .
- زندگی زنبور عسل را با دقت مطالعه کنید..... است .

۳) سه ترکیب معنی دار مانند ترکیب داده شده بنویس ؟ (ترتیب کلمه ها رعایت شود .)
غروب های خیال انگیز زاینده رود .

.....

.....

.....

۴) شعر زیر را با دقت بخوان و با توجه به شعر به سوالات پاسخ بده؟

به کزو ماند سرای زر نگار

- نام نیکو گر بماند ز آدمی

تا بماند نام نیکت پایدار

- نام نیک رفتگان ضایع مکن

..... قالب شعر :

..... قافیه :

..... شاعر :

..... معنی و مفهوم:

۵) حروف جا افتاده را در کلمه های زیر بنویسید؟

- محمود دوست داشتروب های خیال انگیز زاینده رود را ند.....اشی کند .

- استاد با نگاه های ت.....سین آمیز او را تشویب..... می کرد .

- او است..... دادی فوق الع.....اده در این داشت .

- محمود با چشم های بسته طر..... آ.....و را کشید .

- او می دانسترور آف..... هنر است .

۶) جمله های زیر را بخوان و کلمه ی جا افتاده را با توجه به درس در جای خالی بنویس؟

- در کارگاه استاد امامی ، شعرهای دلنشین ، و جلال الدین محمد

(مولوی) می شد .

- به یاد مادر خود افتاد که هر وقت کارش می خورد می گفت :

- استاد امامی ، بی صبرانه می گفت : « به به ! به به ! به تو می گویند هنرمند ! من که تو یکی از

..... بزرگ نقاشی خواهی شد » .

۷) با توجه به نکات زندگی نامه نویسی ، زندگی نامه ی استاد فرشچیان را به صورت کوتاه بنویس؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۸) بیت زیر را بازنویسی کن ؟

بخندند بر من مهان جهان
از این بچه ، در آشکار و نهان

* خودسنجی درس دهم :

خ	خ	ق	ق	ن	ت

۱) معنی کلمات انگیز و آمیز و ساخت کلمه ی جدید معنادار با آن ها را فراگرفتم.

۲) با یکی از روش های تقویت املا آشنا شدم.

۳) در نوشتن خلاصه نویسی مهارت پیدا کردم.

* والدین سنجی :

خ	خ	ق	ق	ن	ت

۱) فرزندم کلمات مرکب با انگیز و آمیز می سازد و معنی آن ها را می فهمد .

۲) در نوشتن املا با روش جدید تقویت املا پیشرفت داشته است .

۳) بدون کمک و راهنمایی توانست معنی شعر را به صورت خلاصه بنویسد .

۴) به راحتی زندگی نامه می نویسد .

تست های درس دهم

۱) عبارت زیر چند جمله است ؟

استاد امامی بی صبرانه می گفت : « به به ! به به ! به تو می گویند هنرمند من مطمئنم که تو یکی از استادان بزرگ نقاشی خواهی شد »

الف) جمله ۸ ب) جمله ۷ ج) جمله ۶ د) جمله ۵

۲) در کدام گزینه منادا وجود دارد ؟

الف) به به ! به به ! به تو می گویند هنرمند ب) استاد ، از کجا باید شروع کنم

ج) غرور آفت هنر است د) نه همه را ذهنی کشیده ام

۳) « محمود » در جمله ی زیر چه نقشی دارد ؟

هیچ چیز از نگاه کنجکاو و جست و جوگر « محمود » دور نمی ماند .

الف) نهاد « فاعل » ب) مفعول ج) قید د) مضاف الیه

۴) در عبارت زیر چند کلمه غیر ساده وجود دارد ؟

در کارگاه استاد امامی شعرهای دلنشین حافظ جلال الدین محمد زمزمه می شد و محمود با این سروده ها و نقش و نگاره ها پرورش می یافت .

الف) ۶ ب) ۵ ج) ۴ د) ۳

۵) شعر زیر اثر کیست ؟

- نام نیکو گر بماند ز آدمی

به کزو ماند سرای زرنگار

الف) فردوسی ب) حافظ ج) جلال الدین محمد د) سعدی

۶) بیت زیر چند جمله دارد ؟

- نام نیکو گر بماند ز آدمی

به کزو ماند سرای زرنگار

الف) ۵ جمله ب) ۴ جمله ج) ۳ جمله د) ۲ جمله

۷) در مورد بیت زیر کدام گزینه درست است ؟

- نام نیک رفتگان ضایع مکن

تا بماند نام نیکت پایدار

الف) نام نیک در مصراع اول نهاد است ب) پایدار در مصراع دوم صفت است

ج) بیت دو جمله دارد د) نهاد هر دو جمله محذوف است

۸) در شعر زیر ترکیب های « نام نیکو و سرای زرنگار » به ترتیب چه نوعی هستند ؟

- نام نیکو گر بماند ز آدمی

به کزو ماند سرای زرنگار

الف) وصفی - اضافی ب) اضافی - وصفی ج) وصفی - وصفی د) اضافی - اضافی

۹) کدام صفت « مرکب » است ؟

الف) هنرمند ب) نام آشنا ج) جست و جوگر د) گذران

۱۰) کدام « ترکیب وصفی » نیست ؟

الف) ابرهای گذران ب) شعرهای دلنشین ج) استعداد های فوق العاده د) بسیار کم حرف

۱۱) از نظر استاد امامی ، آفت هنر چیست ؟

الف) صبر ب) بردباری ج) تشویق زیاد د) غرور

۱۲) « ضامن آهو » لقب کدام یک از امامان بزرگوار می باشد ؟

الف) امام رضا (ع) ب) امام جواد (ع) ج) امام هادی (ع) د) امام حسن عسگری (ع)

۱۳) در کدام گزینه « کنایه » به کار رفته است ؟

- الف) غرور آفت هنر است ب) هر وقت کارش گره می خورد
- ج) شعرهای حافظ و مولانا زمزمه شد د) چرا مثل بچه ها حرف می زنی

درسنامه درس یازدهم

دانش زبانی (کاربرد واژه)

گاهی برای بیان یک مفهوم ممکن است چند واژه داشته باشیم که با یکدیگر هم معنی باشند ، باید در به کارگیری واژه ها در جمله دقت کنیم با یادگیری و کاربرد این واژه ها در گفته ها و نوشته های خود می توانیم بهتر صحبت کنیم ، بهتر بنویسیم و منظور و مقصودمان را شیواتر و آسانتر به دیگران بفهمانیم .

مثال : تشبث با صدای مهیب از بالای قلعه فروافتاد . کهراس انگیز ، وحشتناک ، ترسناک .

نکته ی املائی !

یکی از پرکاربردترین تمرین های املا ، پیدا کردن و دسته بندی کلماتی است که حروف یک صدا دارند ولی به صورت های مختلف نوشته می شوند که قبلاً در مورد آنها شکل و دسته بندی آنها صحبت کردیم .

نکته ی نگارشی !

خلاصه نویسی : یکی از شیوه های مهارت در نوشتن خلاصه نویسی است . در خلاصه نویسی باید جزئیات متن را کنار گذاشت و فقط مطالب اصلی و مهم را ذکر کرد .

برای خلاصه نویسی به شیوه ی زیر عمل می کنیم :

۱) قبل از خلاصه نویسی باید مشخص کنیم که متن یا داستان مورد نظر به چه اندازه باید خلاصه شود .

۲) یکبار با دقت از روی متن یا داستان می خوانیم تا مفهوم کل متن یا داستان را دریابیم .

۳) بار دیگر از روی متن یا داستان می خوانیم و زیر قسمت های مهم آن خط می کشیم .

۴) قسمت های مهم را کنارهم می گذاریم و آن را به گونه ای ویرایش می کنیم تا مفهوم مورد نظر نویسنده را برساند .

۵) در پایان ، نوشته های خود را با خط خوب پاک نویسی می کنیم .

نکته ی مهم : هر نوشته ای قابل خلاصه کردن نیست . مانند تعریف های علمی ، توصیف های دقیق زیرا

خلاصه اند در خلاصه نویسی باید واژه های مترادف ، آرایه های ادبی ، ضرب المثل ها ، حکایت ها ، مضاف و مضاف الیه و صفت و موصوف ها که برای فضا سازی و توضیح بیشتر مطلب آمده ، حذف می شود .

بیشتر بدانیم

نام کتابی که نظامی سمرقندی نوشته چهار مقاله است و حکایت بوعلی و بانگِ گاو از این کتاب گرفته شده در این کتاب از چهار فن ، دانش ، دبیری ، طب ، نجوم سخن گفته شده به همین دلیل به چهار مقاله معروف است

تمرین

۱) به جای کلمه ی داخل پرانتز از کلمه ی مناسب دیگری استفاده کن ؟

- در این هنگام (آشوب) دیگر برخاست .

- اگر تلاش و (همت) او نبود آن آثار ارزشمند از میان رفت .

- خواجه نصیر توسی در کنار رصدخانه کتابخانه ای نیز (ایجاد کرد)

- هلاکو ، او را (گرامی) داشت و مشاور خود کرد .

۲) جاهای خالی را با کلمه ی مناسب کامل کن ؟

- می خواستم معنی کلمه ی (مهیب) را بدانم ؛ به همین دلیل به مراجعه کردم .

« زندگی نامه » « لغت نامه » « سفرنامه » « گذرنامه »

- به کسی که می خواهد درباره ی موضوع علمی مطالعه کند ، می گویند .

« دانشمند » « نویسنده » « پژوهشگر » « محقق »

- گاهی در یک کار از نظر دیگران استفاده می شود ؛ به این کار می گوئیم .

« مشاوره » « مطالعه » « مباحثه » « تحقیق »

- به گفته ی خواجه نصیر توسی جامعه برای حفظ خود به چه چیزهایی نیازمند است ؟

..... و

۳) جمله ها ی زیر را معنی کن ؟

- قلب مردم را در هم فشرد .

- قلم از همه کارسازتر است .

- او به نسخه برداری و جمع آوری کتاب ها مشغول شد .

۴) ده کلمه ی دارای ارزش املائی از درس یازدهم انتخاب کن و با آن یک متن خنده دار بنویس ؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

* خودسنجی درس یازدهم :			
ن ت	ق ق	خ	خ خ

۱) با دو نفر از وزرای لایق و دانشمندان گذشته آشنا شدم.

۲) خلاصه نویسی را به خوبی یاد گرفتم .

۳) با توجه به حروف دارای ارزش املائی ، در املا پیشرفت خوبی داشته ام

۴) با کاربرد واژه ها در جمله آشنا شدم.

* والدین سنجی :			
ن ت	ق ق	خ	خ خ

۱) فرزندم با دو نام آور گذشته آشنا شده است .

۲) خلاصه نویسی را به خوبی یاد گرفته است.

۳) او با توجه به حروف داری ارزش املائی در املا پیشرفت خوبی داشته است.

۴) با کاربرد واژه ها در جمله ، مخصوصا برای بند نویسی آشنا شده است .

تست های درس یازدهم :

۱) هلاکو چه زمانی به ایران حمله کرد ؟

(ب) چهل سال بعد از حمله ی مغول

(الف) چهل سال قبل از حمله ی مغول

(د) هیچ کدام

(ج) همزمان با حمله ی مغول

۲) کدام گزینه از مواردی که خواجه نصیر توسی برای جامعه لازم دانست نمی باشد؟

- الف) شمشیر ب) قلم ج) عالم د) دینار

۳) کدام گزینه در مورد خواجه نصیر توسی درست نیست؟

- الف) ریاضی دان ، نویسنده و ستاره شناس بزرگ ایرانی بود
ب) رصدخانه مراغه را تاسیس کرد
ج) مدارس نظامیه را تاسیس کرد
د) وزیر و مشاور هلاکو بود

۴) چرا هلاکو خواجه نصیر توسی را گرمی داشت؟

- الف) زیرا خود را نیازمند هوش و دانایی خواجه می دانست
ب) زیرا او به امور نظامی و کشورداری آگاه بود
ج) زیرا او رصدخانه ی مراغه را تاسیس کرد
د) گزینه های « الف و ب » درست است

۵) کدام گزینه « ترکیب وصفی » نیست؟

- الف) سرزمین های اسلامی ب) خان بزرگ ج) کلیه ی امکانات د) حمله ی خانمان سوز
۶) کدام گزینه غلط املائی ندارد؟

- الف) خوان بزرگ ب) صدای محیب ج) رسدخانه ی مراغه د) حرکت زیر کانه
۷) نهاد ، مفعول ، قید در جمله ی زیر به ترتیب کدام است؟

- بار دیگر نگرانی و اندوه قلب مردم را درهم فشرد .

- الف) باردیگر ، قلب مردم ، نگرانی و اندوه
ب) نگرانی و اندوه ، باردیگر ، قلب مردم
ج) نگرانی و اندوه ، قلب مردم ، بار دیگر
د) بار دیگر ، نگرانی و اندوه ، قلب مردم
۸) کدام گزینه واژه ی غیر ساده نیست؟

- الف) هراس انگیز ب) شبانگاه ج) کتابخانه ای د) خان بزرگ
۹) چند مفعول در عبارت زیر مشاهده می شود؟

- تشتی فراهم آورد و دو تن را مامور کرد تا آن را شبانگاه از بالای قلعه به پائین اندازد .

- الف) جمله ۴ ب) جمله ۳ ج) جمله ۲ د) جمله ۱
۱۰) کدام گزینه در مورد خواجه نظام الملک توسی صحیح نیست؟

- الف) وی حدود دویست سال پیش از خواجه نصیر می زیست
ب) موسس مدارس نظامیه می باشد

ج) رصدخانه ای در شهر ری ساخت

د) در عصر مغول خدمات بسیار زیادی به علم و فرهنگ ایران کرد

۱۱) تعریف زیر کدام گزینه را به درستی نشان می دهد؟

- به کارگیری حرکات دست و سر و تغییر حالت های چهره به هنگام خواندن شعر که حس و پیام شعر را به شنونده بهتر منتقل می کند .

الف) اندیشیدن ب) خواندن ج) یافتن د) نشان دادن

۱۲) کدام گزینه جمع مکسر نیست؟

الف) مدارس ب) مساجد ج) شرایط د) تحصیل

۱۳) کدام گزینه آرایه ی تشبیه دارد؟

الف) به چهره ، نکو بود برسان شید ب) همان گه بیایم چو ابر سیاه

ج) بر آن پاک فرزند کرد آفرین د) دل سام شد چون بهشت برین

۱۴) کدام گزینه جمع کلمه ی طیب است؟

الف) اطباء ب) طب ج) مطب د) طبابت

۱۵) حکایت « بوعلی و بانگ گاو » از کدام کتاب آمده است؟

الف) گلستان سعدی ب) کلیله و دمنه

ج) چهارمقاله نظامی عروضی د) تاریخ بیهقی

۱۶) قافیه ی شعر زیر کدام گزینه است؟

- چو فرزند را دید ، مویش سپید

بشد از جهان ، یکسره نا امید

الف) مویش - جهان ب) سپید - نا امید ج) سپید - یکسره د) فرزند - امید

۱۷) در کدام گزینه کلمه ی مخفف دیده نمی شود؟

الف) چو فرزند را دیدم ، مویش سپید ب) یکی کوه بُد ، نامش البرز کوه

ج) همان گه بیایم چو ابر سیاه د) نهادند بر کوه و گشتند باز

۱۸) بیت زیر چند جمله دارد؟

جفا کرد بر کودکِ شیرخوار

- پدر مهر ببرید و بفکند خوار

الف) ۴ جمله ب) ۳ جمله ج) ۲ جمله د) ۱ جمله

۱۹) در جمله ی زیر کدام آرایه ی ادبی مشهود است؟

- سام و سران سپاه به سوی البرز کوه روانه شدند .

الف) واج آرایی ب) تشبیه ج) ایهام د) مبالغه

۲۰) نام پدر رستم چه بود؟

(د) سهراب

(ج) نریمان

(ب) زال

(الف) سام

درسنامه درس سیزدهم

*** واژه آموزی

نویس ← بن مضارع از مصدر نوشتن می باشد که صرف آن به این گونه است :

می نویسیم

می نویسم

می نویسید

می نویسی

می نویسند

می نویسند

نویس ← در ترکیب با اسم یا صفت می آید و اسم مرکب یا صفت مرکب می سازد .

مثال : اسم مرکب : داستان + نویس — داستان نویس

صفت مرکب : خوش + نویس — خوش نویس

! نکته ی نگارشی

ادامه نویسی : یکی از تمرین هایی که به مهارت نگارش کمک می کند ، کامل کردن جملات یا متن هایی نیمه

تمام است برای ادامه ی متن ها باید نکاتی را در نظر داشته باشیم :

(۱) ابتدا متن مورد نظر را به دقت بخوانید .

(۲) درباره ی آن فکر کنید تا در فضای نوشته قرار بگیرید .

(۳) با بهره گیری از تخیل ، متن را کامل کنید .

(۴) از نشانه های نگارشی در جاهای مناسب استفاده کنید .

(۵) نام مناسبی برای متن انتخاب کنید .

(۶) نوشته ی خود را پاک نویس کنید .

ساختن ترکیب های جدید با کلمات درس گنجینه ی لغات شما را افزایش می دهد . با افزودن پیشوند یا پسوند

مناسب ترکیب جدید بسازید ، می توانید کلماتی از درس را که دارای ارزش املائی هستند روی کارت بنویسید

و مرور کنید تا املا ی شما تقویت شود .

تمرین

۱) معنی جمله ی « یا صاحب الزمان ؛ عَجَل الله تعالی فرجه » را بنویسید ؟

۲) شش کلمه ی ترکیب شده با « نویس » بنویسید که سه تا از آنها اسمِ مرکب و سه تای آنها صفتِ مرکب باشد ؟

اسمِ مرکب :

صفتِ مرکب :

۳) معنی هر واژه را بنویس و هریک را در جمله به کار ببر ؟

- نمایش نامه نویس — معنی :
جمله :

- خوشنویس — معنی :

جمله :

۴) متنِ ناتمامِ زیر را ادامه بده ؟

پیرزن عَصا زنان و خندان به خانه اش رسید ، دخترش در خانه بود و چند نفر از همسایه ها در خانه اش مهمان بودند ، پیرزن با همه احوال پرسى کرد . دخترش بالشی پشتِ کمرِ او گذاشت تا راحت بنشیند . او دخترِ کوچولوی همسایه را

۵) املايِ زير را اصلاح كنيد ؟

در يكي از روزها ، رحگذري پُشتِ شيشه ي مقازه ايستاد . امير انتضار داشت كه او هم مثل بسياري از رحگذران نگاهي به غاب ها بيندازد و زود بگذرد ولي او نرفت و آرام واردِ مقازه شد ، اميد كه مشغولِ تميزِ كردنِ غاب ها بود ، پايين آمد و سلام كرد .

تست های درس

۱) کدام گزینه با « مشغول » هم خانواده نيست ؟

الف) اِشغال ب) شاغل ج) مشغله د) شُغال

۲) « نهاد » در بيت زير کدام گزینه است ؟

- در فضاي باغ ها پُر مي شود

الف) باغ ها ب) گنجشک ها ج) پُر د) فواره

بازهم فواره ي گنجشک ها

۳) کدام تركيب با بقيه فرق دارد ؟

الف) دكان قابِ فروشي ب) صدای گرم

ج) قاب های چوبي و فلزي د) شاهنامه ي فردوسي

۴) زمان فعل کدام گزینه با بقيه فرق دارد ؟

الف) بيايد ب) مي پيچد ج) مي شدند د) مي كِشند

۵) جمله ي زير کدام آرايه رادارد ؟

- اميد و پدر بزرگ ، آن چنان مشغول تماشا و غرق تفكر در آن نوشته شدند كه ...

الف) تشبيه ب) مبالغه ج) ايهام د) تشخيص

۶) شعر « بال در بال پرستوها » سروده ي كيست ؟

الف) هوشنگ ابتهاج ب) علي اكبر دهخدا ج) بيوك ملكي د) محمد ميركياني

۷) در مورد بيت زير کدام گزینه نادرست است ؟

- مرغ های خسته و پَر بسته هم از ميان پرده ها پَر مي كِشند

الف) بيت يك جمله خبري مي باشد ب) خسته و پَر بسته صفت براي مُرغ مي باشند

ج) كلمه های «هم» و «از ميان پرده ها» نقش قيد دارند د) مرغ ها و پرده ها نهاد هستند

۸) در شعر « بال در بال پرستوها » منظور از سوار سبزپوش چه كسي است ؟

الف) امام علي (ع) ب) امام زمان (عج) ج) امام خميني (ره) د) پيامبر (ص)

۹) در عبارت زیر به ترتیب کدام نشانه های نگارشی قرار می گیرد؟

- لبخندی زد و سلام کرد ○ پدر بزرگ که به او خیره شده بود ○

جواب سلامش را داد و گفت ○ ○ مایید چیزی می خواستید ○ ○ ○

الف) «.:» ؟ □ ب) «.:» ؟ □ ج) «.:» ؟ □ د) «.:» ؟ □

۱۰) شاعر در شعر « بال در بال پرستوها » آمدن امام زمان (عج) را به چه چیزی تعبیر کرده است؟

الف) بهار بی جاویدان □ ب) باغبان نوبهار □ ج) سوار سبزپوش □ د) فواره ی گنجشک ها □

۱۱) زمان فعل کدام جمله مانند زمان فعل جمله ی زیر نیست؟ این دکان پدر بزرگ توست؟

- ابر با رنگین کمان پُل می زند .

الف) من قیمت قاب های کوچک را می دانم □ ب) امید داستان های شاهنامه ی فردوسی را می خواند □

ج) پدر بزرگ نگاهی به قاب های روی دیوار اندخت □ د) این دکان پدر بزرگ توست؟ □

* خودسنجی درس سیزدهم :			
خ	خ	ق	ن
۱) اسم مرکب و صفت مرکب را تشخیص می دهیم .			
۲) ادامه نویسی را به خوبی یاد گرفته ام .			
۳) تمرین ها و تست ها را به راحتی پاسخ می دهیم .			

* والدین سنجی :			
خ	خ	ق	ن
۱) فرزندم اسم مرکب و صفت مرکب را تشخیص می دهد .			
۲) ادامه نویسی را به خوبی یاد گرفته است .			
۳) به تمرین ها و تست ها به راحتی پاسخ می دهد .			

درسنامه درس چهاردهم

*** دانش زبانی : گسترش واژه

به ترکیب های زیر توجه کنید .

الف	ب
هنگام رانندگی	وظیفه ی مردم
سردار لشکر	حادثه ی تلخ
قدرت بدنی	موفقیت های رزمندگان
شجاعت اخلاقی	ترس های نادرست

در ترکیب های ردیف (ب) صدای پایانی واژه های وظیفه و حادثه (ه ، ـ) است و صدای پایانی واژه های موفقیت ها و ترس ها صدای (آ) است . بنابراین باید بین دو صدای (ـ) حرف میانجی (ی) قرار بگیرد چون هیچ گاه دو صدا کنار هم قرار نمی گیرد . در ترکیب های ردیف (الف) آوردن حرف میانجی (ی) لازم نیست .

نکته : در زبان فارسی هیچ گاه دو صدا از شش صدای (آ ، ا ، اُ ، آ ، ای ، او) کنار هم قرار نمی گیرد ، اگر دوتا از این صداها بخواهند کنار هم بیایند باید یک حرف از پایین شهرک الفبا بین دو صدا قرار گیرد که به آن حرف میانجی می گویند و قبلا درباره ی حروف میانجی توضیح داده ایم .

مثال : شعله ی آتش — شعله + ی + آتش . خدای مهربان خدای + ی + مهربان .

در سخن گفتن و نوشتن گاهی با استفاده از صفت و مضاف الیه در مورد واژه ای توضیح می دهیم ، گسترش واژه در یک متن موجب درک بهتر آن می شود . علاوه بر این ، آن را دلنشین تر و گیراتر می سازد .

مثال : دانش آموز کتاب را برداشت ← دانش آموز کلاس پنجم مدرسه ی دخترانه ی صبا کتاب زیبای دوستش را برداشت

نکته : با دقت در بعضی از جمله های درس درمی یابیم که نویسنده برای توضیح بیشتر یک واژه آن را در حد نیاز گسترش داده است .

مثال : ریشه ی اصلی ترس های نادرست جهل و نادانی است .

در جمله ی بالا واژه های اصلی (صفت) ، ترس ها (مضاف الیه) ، نادرست (صفت) ، واژه ی ریشه را گسترش داده اند ، اگر نویسنده این واژه را گسترش نمی داد ، این جمله چندان مفهوم نبود .

بیشتر بدانیم

۱) گویندگان و نویسندگان ، گاهی در سخن و نوشته های خود از واژه های هم معنی استفاده می کنند که این کلمات هم معنی با (واو عطف) به هم مربوط می شوند مانند نکوهیده و ناپسند / جهل و نادانی .

۲) گزارش نویسی : گزارش نوشته ای است که نویسنده در آن به توضیح و بیان ویژگی ها و جزئیات شنیده ها و دیده های خود می پردازند . لازمه ی نوشتن یک گزارش خوب دیدن ، خوب شنیدن و دقت کردن در دیده ها و شنیده هاست . برای نوشتن گزارش ابتدا باید از گزارش های ساده و کوتاه شروع کنیم مانند گزارش انجام یک آزمایش در آزمایشگاه .

نکته ی مهم : خواندن گزارش های گوناگون از مجله و روزنامه و شنیدن و دیدن گزارش های رادیویی و تلویزیونی ما را در نوشتن گزارش تواناتر می کند .

برای نوشتن گزارش ، موارد زیر بهتر است رعایت شود :

- ۱) موضوع گزارش را معرفی کنید .
- ۲) مکان و زمان رویداد را بیان کنید .
- ۳) جزئیات رویداد را دقیق بنویسید .
- ۴) گزارش خود را مختصر و کوتاه بنویسید .
- ۵) فقط به اصل موضوع پردازید .
- ۶) منبع یا منابع را ذکر کنید .

تمرین

۱) از متن درس ۱۴ کلمات هم معنی را پیدا کن و بنویس ؟

۲) هر دو کلمه را که به هم مربوط هستند به هم وصل کن و در جمله ای به کار ببر ؟

☐ متانت	☐ صحنه
☐ شیرین	☐ شجاعت
☐ نبرد	☐ کمال
☐ اخلاقی	☐ موفقیت های

۳) از درس ۱۴ ترکیب‌های وصفی و ترکیب‌های اضافی را پنج نمونه پیدا کن و در جدول زیر بنویس؟

ترکیبِ اضافی	ترکیبِ وصفی

۴) شجاع چه کسی است؟

۵) سه نمونه از ترس‌های موهوم که نباید به آنها بی‌اعتنایی کرد را بنویسید؟

۶) در مورد یکی از رشته‌های ورزشی که دوست دارید یک گزارش بنویس؟

تست‌های درس

۱) کدام گزینه «مفعول» دارد؟

- الف) حرف راست و درست بگوییم ب) همه به شجاعت نیازمندیم
- ج) در دفاع از آن، فداکار و نترس باشیم د) از پزشک و درمان می‌ترسند

۲) « مفعول » در جمله ی زیر کدام است ؟

- راه های مناسب پیروزی بر آن ها را جست و جو کند .

الف) آن ها (ب) مناسب (ج) پیروزی (د) راه ها

۳) کدام ترکیب با بقیه فرق دارد ؟

الف) پدیده های ترسناک (ب) ترس های نادرست (ج) جان هم نوع (د) انسان شریف

۴) « و » در کدام گزینه با بقیه فرق دارد ؟

الف) شجاع و نترس باشیم (ب) از پزشک و درمان نترسیم

ج) حرف راست و درست بگوییم (د) برویم و غذا بخوریم

۵) کدام گزینه جمع است ؟

الف) دروغین (ب) آگاهی (ج) حادثه ای (د) بدان

۶) در کدام گزینه نهاد غیرفاعلی نیست ؟

الف) این گونه افراد ترسو هستند (ب) آنچه ناپسند و نکوهیده است

ج) شجاعت نترسیدن نیست (د) وقتی چراغ را روشن کنید

۷) کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست ؟

الف) موفق (ب) موفقیت (ج) توفیق (د) مافوق

۸) کدام کلمه اسم جمع نیست ؟

الف) سپاه (ب) لشکر (ج) اطباء (د) قوم

۹) در عبارت زیر ۴ حرف وجود دارد ، چندتا از این ۴ حرف ، حرف ربط می باشند ؟

- انسان شریفی که در شعله های آتش فرو می رود تا جان هم نوع خود را نجات دهد شجاع است .

الف) ۴ (ب) ۳ (ج) ۲ (د) ۱

۱۰) کدام گزینه غیرساده نیست ؟

الف) ترسناک (ب) ایستادگی (ج) نترس (د) میکروب

۱۱) گام اول به سمت شجاعت چیست ؟

الف) خنده بر ترس های دروغین (ب) قدرت بدنی

ج) شجاعت اخلاقی (د) سلامت جسم و جان

۱۲) برای اضافه کردن « ب » به کدام کلمه ی زیر ، از حرف میانجی « ی » باید استفاده کرد

الف) خورد (ب) رسان (ج) خواهیم (د) انداخت

درسنامه درس پانزدهم

*** به دو بیت زیر توجه کنید ؟

زیرِ رگبار و تازیانه ی باد
خم شد و روی دیگری افتاد

- روزی از روزهای پائیزی
- یکی از کاج ها به خود لرزید

این دو بیت با هم خوانده می شود زیرا معنی آنها به هم وابسته است !
در ادبیات به این گونه ابیات که معنی آن ها به هم مربوط است موقوف المعانی می گویند .

واژه آموزشی

حرفِ چون و کوتاه شده ی آن یعنی چو اگر در یک جمله بیاید و معنی (مانند / مثل / همانند / همچو) داشته باشد حرفِ ربط نیست .

مثال : تنش چون نقره سفید و رویش چون گل زیباست ← در اینجا حرف (چون) به معنی مثل و مانند است و دو جمله را به هم ربط نداده است پس حرفِ ربط نیست .

حالا به بیت زیر توجه کنید ؟

از برایِ خلاصِ او بشتافت

موش چون حالِ شیر را دریافت

در بیت بالا حرفِ (چون) به معنیِ زمانی که است و جمله ی مصراع اول را به جمله ی مصراع دوم ربط داده است بنابراین حرفِ ربط است .

نکته : برخی کلمات مانند چون / چو / که / تا و ... در جمله های مختلف معانی گوناگون می دهند و نقش این کلمه با توجه به معنی آنها مشخص می شود .

* که حرفِ ربط بین دو جمله .

مثال : من دیروز به خانه ی مادربزرگ رفته بودم که او را ببینم که حرفِ ربط است .

* اسم به معنی چه کسی .

مثال : فضلِ خدای را که تواند شمار کرد یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد .

* که به معنی چه کسی است .

معانی مختلف (چو / چون) در جملات و ابیات مختلف

(۱) نشانه ی تشبیه .

سَرِ جادو آورد ناگه به بند

مثال : بینداخت چون باد خمِ کمند

(۲) قید به معنی زمانی که / هنگامی که .

مثال : چو رستم بدیدش برانگیخت اسب — هنگامی که رستم او را دید اسب را آماده ی رفتن کرد .
در جمله ی بالا چو به معنی زمانی که است که در نقش قید است .

۳) حروف ربط .

مثال : من دیروز به مدرسه نرفتم چون بیمار بودم .

معانی مختلف (تا) در جملات و ابیات مختلف

۱) حرف ربط بین دو جمله .

مثال : دلم را نذر کردم تا بیاید
در بیت بالا کلمه ی تا حرف ربط است .
تنم را فرش کردم تا بتازد

۲) حرف اضافه .

مثال : من از خانه تا مدرسه پیاده رفتم .

! نکته ی بسیار مهم :

حرف چون گاهی به معنی چگونه واژه ی پرسشی است و حرف ربط نیست .

مثال : گر فراموشت کند لطف خدای
چون رهی زین کشتی بی ناخدای ؟

حرف چون در مصراع دوم به معنی چگونه و واژه ی پرسشی است .

بیشتر بدانیم

بازگردانی : یکی از راه های تمرین نویسندگی ، بازگردانی یعنی تبدیل شعر به نثر است . شاعر در شعر گرفتار وزن و قافیه است به همین دلیل نمی تواند تمام اجزای جمله را در جای اصلی خودش بیاورد ، علاوه بر این بیشتر تاکید روی یکی از اجزای جمله شاعر را وادار می کند که اجزای جمله را در جای اصلی خودش نیاورد .
برای بازگردانی شعر به نثر باید موارد زیر را رعایت کنید :

۱) نهاد جمله را پیدا کنیم و نهاد را در ابتدای جمله و فعل را در پایان جمله می گذاریم .

۲) در مرحله ی بعد باید بعد از نهاد ، مفعول را قرار داد بعد صفت و مضاف الیه و... اجزای دیگر جمله را جای خود قرار می دهیم .

۳) به جای واژه های دشوار شعر معادل امروزی آن ها را می گذاریم .

! نکته ی مهم : گاهی در بعضی از بیت ها و مصراع ها اجزای جمله در جای خود قرار گرفته اند و نیازی به جابه جا کردن ندارد .

مثال : باد سرد آرام بر صحرا گذشت
سبزه زاران رفته رفته زرد گشت

تمرین

- ۱) در جمله های زیر معنی واژه ی (چون) را مشخص کن ؟
- علی چون شیر در میدان جنگ دیده می شود . (مانند / زیرا)
 - چون ترافیک بود به موقع سرِ قرار نرسیدم . (زیرا / مانند)
 - خداوند چون بندگانش را دوست دارد گناهِ آنان را می بخشد . (مانند / زیرا)
 - قدِ او چون سرو می ماند (زیرا / مانند)

۲) در هریک از جمله های زیر واژه ی (چون) چه معنایی دارد ؟

- لالایی مادر چون صدای آب دلنشین است . ←
 - معلم خود را دوست دارم چون خیلی مهربان است . ←
 - چون صدای اذان را شنید شروع به خواندن نماز کرد . ←
- ۳) رویدادهای درس کاجستان را به ترتیب بنویسید ؟

۴) در داستان « زیر آسمان بزرگ » پسرک به ترتیب سُرّاع چه چیزی رفت ؟

۵) در مصراع های زیر قید را پیدا کنید و با مداد زرد رنگ رنگ کن ؟

- میوه ی کاج ها فرو ریخت .
- کاج همسایه گفت : بانرمی .
- کم گمک پا گرفت و سالم شد .
- چند روزی مرا تحمل کن .

۶) در مصراع های زیر صفت را پیدا کن و با مداد رنگی آبی رنگ بزن ؟

- سالیان دراز ، رهگذران
- کاج آسیب دیده ی ما هم
- در کنار خطوط سیم پیام
- دانه ها ریشه می زدند آسان

۷) (را) در کدام مصراع نشانه ی مفعول است با مداد قرمز رنگ بزن .

- گفت : ای آشنا ببخش مرا
- دوستی را نمی برم از یاد
- چند روزی مرا تحمل کن
- آن دو را چون دو دوست می دیدم

۸) شعر کاجستان را بازگردانی کن ؟

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

توصیه های املائی

ساختن ترکیب های جدید با کلمات درس به افزایش دقت و دامنه ی لغات شما کمک می کند و با افزایش پیشوند یا پسوند مناسب ترکیب های جدیدی بسازید و برای یادگیری بهتر هر کدام را در جمله ای به کار ببرید

نکته های نگارشی

۱) بازآفرینی : در بازآفرینی نویسنده به صورت مستقل عمل می کند و سوژه ی داستانش را از ادبیات عامیانه یا حکایت های قدیمی می گیرد ، بعد خودش با بهره گیری از ذهن فعال و خلاقش ، داستان تازه ای می آفریند که فقط از یک سوژه ی قدیمی الهام گرفته است .

۲) شخصیت های داستان : به شخصیت هایی که رویداد داستان در مورد آنها اتفاق افتاده است و درباره ی آنها صحبت می شود . شخصیت های اصلی و به شخصیت هایی که در حاشیه ی داستان و در فرع قرار دارند ، شخصیت های فرعی می گویند .

تمرین قسمت املاء و نگارش

۱) با ۱۰ تا از کلمه های دارای ارزش املائی درس کاجستان متن جدیدی بنویس و به صورت بازآفرینی از درس کاجستان در متن استفاده کن ؟

.....

.....

.....

.....

.....

۲) شخصیت های اصلی و شخصیت های فرعی زیر آسمانِ بزرگ را مشخص کن ؟

تست های درس

۱) شعر « کاجستان » سروده ی کیست ؟

الف) اسدالله شعبانی ب) محمد جواد محبت ج) ملک الشعراى بهار د) بیوک میرزایی

۲) بیت زیر چند جمله است ؟

- گفت : ای آشنا ، ببخش مرا

خوب در حال من تامل کن

الف) ۲ جمله ب) ۴ جمله ج) ۳ جمله د) ۵ جمله

۳) در کدام گزینه « مفعول دیده نمی شود ؟

الف) خوب در حال من تامل کن

ب) چند روزی مرا تحمل کن

ج) ابر باران رساند و چندی بعد

د) آن دو را چون دو دوست می دیدند

۴) در کدام گزینه « ترکیب وصفی » دیده نمی شود ؟

الف) کاج آسیب دیده ی ما هم

ب) سالیان دراز رهگذران

ج) روزی از روزهای پاییزی

د) کم کمک پا گرفت و سالم شد

۵) کدام گزینه با بقیه هم خانواده نیست ؟

الف) احتیاج ب) مایحتاج ج) مُحْتَاج د) حاجت

۶) کدام بیت می تواند به عنوان قید محسوب شود ؟ (کل بیت نقش قیدی دارد)

الف) در کنار خطوط سیم پیام

خارج از ده ، دو کاج رویدند

ب) سالیان دراز رهگذران

آن دو را چون دو دوست می دیدند

ج) روزی از روزهای پاییزی

زیر رگبار و تازیانه باد

د) یکی از کاج ها به خود لرزید
 ۷) املای کدام کلمه درست است ؟
 خم شد و روی دیگری افتاد

الف) مُطمأن ب) اطمئنان ج) مطمئن د) اطمأنان

۸) فعل کدام گزینه با بقیه فرق دارد ؟

الف) میوه ی کاج ها فرو می ریخت
 ب) ابر باران رساند و چندی بعد
 ج) مهربانی به گوش باد رسید
 د) ناگهان از برای من افتاد

۹) « مدارک » جمع مکسر کدام گزینه است ؟

الف) مدرک ب) درک ج) ادراک د) کدر
 ۱۰) کدام گزینه جمع نیست ؟

الف) خطوط ب) رهگذران ج) کاجستان د) ریشه هایم
 ۱۱) شعر زیر با کدام ضرب المثل هماهنگی معنایی دارد ؟

- این جهان کوه است و فعل ما ندا
 سوی ما آید نداها را صدا

الف) زبان سرخ سر سبز می دهد بر باد
 ب) هرکه بامش بیش برفش بیشتر
 ج) از هر دست که بدهی از همان دست هم می گیری
 د) خواستن ، توانستن است

۱۲) بیت زیر کدام قالب شعری نمی تواند باشد ؟

- درخت تو گر بار دانش بگیرد
 به زیر آوری چرخ نیلوفری را

الف) قطعه ب) مثنوی ج) غزل د) قصیده

* خودسنجی درس پانزدهم :				
خ	خ	خ	ق	ن

۱) توانایی تشخیص آرایه های موقوف المعانی را دارم .

۲) حروف را به خوبی از هم تشخیص می دهم .

۳) در بازگردانی و بازآفرینی مهارت پیدا کردم .

* والدین سنجی :				
خ	خ	خ	ق	ن

۱) فرزندم توانایی تشخیص آرایه های موقوف المعانی را دارد .

۲) حروف را به خوبی از هم تشخیص می دهد .

۳) او در بازگردانی و بازآفرینی مهارت کافی دارد .

درسنامه درس شانزدهم

*** دانش زبانی

در درس های قبل یاد گرفتیم که گوش دادن با شنیدن تفاوت دارد و خوب گوش دادن یک مهارت است که با تمرین زیاد این مهارت را کسب می کنیم. در این درس یاد می گیریم دیدن و نگاه کردن نیز باهم فرق دارد زیرا دیدن امری است غیر ارادی ولی نگاه کردن امری است که ما به صورت ارادی و با دقت انجام می دهیم وقتی ما چشمانمان را باز می کنیم همه چیز را غیر ارادی می بینیم ولی وقتی می خواهیم کتاب یا لباس بخریم با دقت به آن نگاه می کنیم. با خوب و دقیق دیدن یک پدیده شناخت ما در مورد ما در مورد آن دقیق تر و کامل تر می شود زیرا خوب دیدن، دقت در پدیده های جهان هستی است ضرب المثل « شنیدن کی بود مانند دیدن » بیانگر اهمیت خوب دیدن در فرهنگ ما ایرانی ها است. به طور کلی پرسشگری حاصل خوب دیدن و خوب شنیدن است. دانشمندان و نویسندگان موفق، کسانی بوده اند که از کنار پدیده ها بی تفاوت نگذشته اند. مثال: وقتی که شما از پنجره به بیرون نگاه می کنید نگاه شما چندان دقیق نیست اما وقتی که در آزمایشگاه علوم به یک آزمایش نگاه می کنید سعی می کنید آزمایش را به دقت مشاهده کنید.

بیشتر بدانیم

حروف ربط دو دسته هستند:

(۱) بعضی از حروف ربط بین دو جمله می آیند و دو جمله را به هم پیوند می دهند مانند (و / اما / ولی / ولیکن / پس / سپس و ...) می باشد.

مثال: بچه ها تلاش می کردند (اما / ولیکن / ولی) امیدوار نبودند.

پلنگ دو رنگ است (یا) خود پری است.

(۲) بعضی از حروف ربط ممکن است ابتدای جمله داخل یک جمله پایین دو جمله بیایند و جمله ای را به جمله دیگر وابسته کند مانند: اگر / تا / چون / که / زیرا و ...

مثال: - تا به پدیده ها خوب نگاه نکنید آنها را نمی شناسید.

- اگر طیب ماهر شدی، علت آن را خواهی دانست.

تحقیق

به معنی جستجو برای کسب آگاهی های جدید و حقیقی با روش علمی است. تحقیق تلاشی است که انسان برای پی بردن به یک حقیقت و کشف یک ناشناخته و با یافتن یک سوال انجام می دهد.

مراحل تحقیق عبارتند از:

۱) انتخاب موضوع : بهتر است موضوع ، مورد علاقه ی فرد محقق باشد تا انگیزه ی کافی برای تحقیق داشته باشند .

۲) گرد آوری اطلاعات : یکی از روش های گرد آوری اطلاعات ، مطالعه و استفاده از منابع (کتاب ، اینترنت و ..) تمام منابع اطلاعاتی که در علوم پایه سوم خوانده اید است .

۳) یادداشت برداری : یادداشت برداری و خلاصه نویسی کلمات مهم و اصلی متن مورد مطالعه یکی از گام های موثر و ارزنده است .

۴) مرتب کردن یادداشت ها : پس از تکمیل یادداشت برداری ، آنها را طبقه بندی و مرتب کنیم تا بتوانیم از آن ها درست و مناسب در نوشته ی خود استفاده کنیم .

۵) معرفی دقیق منابع در پایان کار : در پایان کار منابع مورد استفاده (نام نویسنده ، عنوان کتاب ، ناشر ، تاریخ انتشار و ...) باید ذکر شود .

بیشتر بدانیم

شاعر ادیب ، روزنامه نگار ، نویسنده و سیاستمدار معاصر ایرانی محمد تقی بهار (ملک الشعراى بهار) در سال ۱۲۶۵ شمسی در مشهد مقدس به دنیا آمد . او شش دوره نماینده ی مجلس و سال ها استاد ادبیات دانشسرای عالی بود . آثار منظوم و منظوم او متنوع است . مهم ترین اثر بهار ، دیوان اشعار اوست . سبک شناسی ، تصحیح تاریخ بلعمی ، تصحیح جوامع الحکایات عوفی از آثار وی می باشد .

تمرین

۱) عبارت های زیر را بخوان و به طور مناسب در جدول بنویس ؟

تابلوی نقاشی / بارش برف / فیلم آموزشی / چراغ راهنما / نقشه ی ایران / ساعت / خواندن کتاب / آئینه

نگاه کردن	خوب دیدن

۲) عبارت شنیدن کی بود مانند دیدن با کدام موارد زیر هم مفهوم است ؟

الف) شنیدن و دیدن ارزشمند هستند .

ب) شنیدن مهم تر از دیدن است .

ج) دو گوش داریم پس باید بهتر بشنویم .

د) دیدن اطلاعات بیشتری نسبت به شنیدن به ما می دهد .

۳) مفهوم دو بیت زیر را در چند جمله بیان کنید؟

تا گره ی ماه تو را می برد
راه به سر منزل مقصود بُرد

- علم ، نگر ره به کجا می بُرد
- هر کس از علم و هنر سود بُرد

۴) در درس ۱۶ هر چه می توانی عبارت کنایی پیدا کن و معنی آن ها را بنویس؟

۵) در شعر چشمه و سنگ کلمات مخفف و کلمات متضاد را پیدا کن و بنویس؟

۶) در درس ۱۶ سه جمله پیدا کن ، که حرف ربط در اول جمله بین دو جمله به کار رفته باشد ، اما دو جمله را به هم پیوند داده باشند؟

۷) در هر جمله ، یک یا چند غلط املائی وجود دارد آن ها را پیدا کن و درست آن ها را بنویسید؟

- باید بگزاریم بیشتر به بازی برود . درس و مشق او را به خود من واگذار کن .

- اینک به شکرانه ی این رهمت بزرگ الهی باید نذری بدهیم .

- عبدالله برخواست و نگاهی به بیرون افکند ، طیب هیرت زده به چهره ی حسین نگریست .

- پاسخ پرسش های پی در پی حسین را دادن ، طاب و توان می خواهد .

۸) درباره ی کتاب های فرهنگ لغت تحقیق کنید و یکی از آن ها را در چهار خط معرفی کنید؟

تست های درس

۱) با توجه به بیت زیر به سوال های ۱ تا ۳ پاسخ بدهید ؟

- علم ، نگر ره به کجا می برد
بیت چند جمله است ؟

الف) ۱ جمله ب) ۲ جمله ج) ۳ جمله د) ۴ جمله

۲) کدام گزینه مفعول بیت های زیر را نشان می دهد ؟

الف) علم ، تو ، ماه ب) علم ، ره ، تو ج) ره ، گره ، تو د) ره ، ماه ، تو

۳) چند مخفف درست است ؟

الف) کلمه ی مخفف ندارد ب) ۱ مخفف ج) ۲ مخفف د) ۳ مخفف

۴) روز پزشک در تقویم چه روزی است ؟

الف) تولد زکریای رازی ب) تولد ابوعلی سینا ج) تولد خوارزمی د) تولد ابوریحان

۵) اگر کلمه های زیر را به ترتیب حروف الفبا مرتب کنیم کدام کلمه سومین مرتبه می آید ؟

الف) توانستن ب) می توانم ج) توانایی د) بتوانیم

۶) در عبارت زیر چند غلط املایی وجود دارد ؟

- عبدالله برخواست و نگاهی به بیرون افکند و گفت : « هنگامی که به سفارش طیب حسین را از پیش تو به اطاق دیگر بردیم او دو سه روزی خواب نداشت .

الف) ۱ غلط ب) ۲ غلط ج) ۳ غلط د) ۴ غلط

۷) قافیه در بیت زیر کدام است ؟

- هر کسی از علم و هنر سود بُرد

راه به سر منزل مقصود بُرد

الف) بُرد ، بُرد ب) علم ، هنر ج) سود ، مقصود د) هنر ، سر

۸) نویسنده کتاب « مرد هزار ساله » کیست ؟

الف) اسفندیار معتمدی ب) محمود میرکیانی ج) رضا حجت د) احمد بهمنیار

۹) کدام واژه با بقیه در یک گروه قرار می گیرند ؟

الف) انتقال ب) نقل ج) منتقل د) منقل

۱۰) در تصویرخوانی پس از درک محتوا و ارتباط میان اجزای تصویرها باید آن را مشخص کرد .

الف) موضوعات ب) کاستی ج) سیر داستانی د) سیر منطقی

۱۱) « که » در کدام گزینه حرف ربط بین دو جمله است ؟

- الف) نجنبیدم از سیل زور آزماي
 ب) بسی کند و کاوید و کوشش نمود
 ج) برو کارگر باش و امیدوار
 د) گزینه الف و ب

۱۰) پیام شعر « چشمه و سنگ » چیست ؟

- الف) پایداری و استقامت کردن در کارها ب) در راه رسیدن به هدف نا امید نشدن
 ج) در راه رسیدن به هدف تلاش و کوشش نمودن د) همه موارد
 ۱۱) منظور بیت زیر کدام است ؟

- گرت پایداری است در کارها

شود سهل پیش تو دشوارها

- الف) اگر در امور زندگی پافشاری نکنی ، مشکلی پیش نمی آید
 ب) اگر در زندگی مشکلی داری ، پایداری کن
 ج) مقاومت در برابر رنج ها و سختی ها برای تو سودی ندارد
 د) با پایداری و مقاومت ، سختی ها بر تو آسان می شود

* والدین سنجی :			
خ	خ	ق	ن

۱) فرزندم به زندگی افراد بزرگ و دانشمندان علاقه مند شده است

۲) به سوالات این درس با علاقه پاسخ داد .

۳) مراحل تحقیق و پژوهش را به خوبی یاد گرفته است .

* خودسنجی درس شانزدهم :			
خ	خ	ق	ن

۱) درباره ی عامل موفقیت افراد بزرگ همچون ابوعلی سینا اطلاعاتی کسب کردم

۲) با قرار گرفتن حرف ربط در جاهای مختلف جمله آشنا شدم.

۳) به تحقیق و پژوهش علاقه مند شدم .

درسنامه درس هفدهم

***واژه آموزی

ترتیب اجزای جمله : جمله ها در حالت عادی ترتیب زیر را دارند :

(۱) نهاد (فاعل) + مفعول + فعل — مادرم غذا را پخت .

(۲) نهاد (غیر فاعلی) + مسند + فعل ربطی — هوا سرد گشت .

قید ، صفت و دیگر اجزای جمله قبل از فعل می آیند و فعل در آخر می آید اما در شعر یا نثر ادبی گاهی جای اجزای جمله جا به جا می شود . این جابه جایی در شعر بعضی وقت ها به دلیل رعایت وزن شعر می باشد . در نثرهای ادبی نیز برای زیباتر شدن یا آهنگین شدن نثر ممکن است اجزای جمله جا به جا شوند .

چو باز آمدی ماجرا درنوشت

شود شاه لشکرکش از وی بَری

نهاد فعل

مثال : وگر خشم گیرد ز کردار زشت

وگر ترک خدمت کند لشکری

نهاد فعل

مثال نثر : از کتاب کیمیای سعادت علما را اختلاف است در سماء .

شکل درست جمله ← علما در سماء باهم اختلاف دارند .

نکته : قبلا گفته ایم برای بازگردانی شعر به نثر یعنی قرار دادن اجزای جمله در جای خودش ، ابتدا باید

فعل جمله را پیدا کنیم سپس به کمک فعل اجزای دیگر جمله را پیدا کرده و در جای خود قرار دهیم .

برای بازگردانی شعر به نثر ، رعایت نکات زیر ضروری است :

(۱) موضوع اصلی شعر و شخصیت های آن حفظ شود .

(۲) زمان و مکان رویداد بیان شود .

(۳) در بیان رویدادها جزئیات دقیق نوشته شود .

(۴) نوشته شروع و پایان مناسبی داشته باشد .

(۵) برای جذابیت بیشتر از تخیل استفاده شود .

(۶) از نشانه های نگارشی درست و مناسب استفاده شود .

نکته : برگردان شعر به صورت نثر به این معنی نیست که هر بیت را توضیح دهیم ، بلکه باید آن را به

کوتاه ترین شکل ممکن اما گویا و رسا با نثری روشن و امروزی بنویسید .

مثال : توانا بود هر که دانا بود — هر که دانا باشد ، تواناست .

بیشتر بدانیم

۱) حکایت جوان و راهزن ، برگرفته از کتاب سبحة الابرار نوشته ی جامی ، شاعر و نویسنده ی قرن نهم هجری است .

۲) نیایش درس آخر کتاب فارسی با دوبیت شعر از دفتر اول مثنوی معنوی و چند بند دعا از کتاب فیه ما فیه جلال الدین محمد مولوی در راز و نیاز با خداوند به پایان رسید .

توصیه های املائی : یکی از راه های مهم تقویت املا به کار بستن هم خانواده هاست . اگر شما کلمات هم خانواده را بشناسید ، به راحتی می توانید املائی صحیح آن ها را بنویسید .

تمرین

۱) بیت زیر چند جمله دارد ؟

- بیا زین ره به قصر پادشاهی

بخور در سفره ی ما هرچه خواهی

۲) شخصیت مور را در یک جمله تعریف کنید ؟

۳) از درس ۱۷ شش ترکیب وصفی پیدا کن و از حکایت جوان و راهزن و از بخوان و بیندیش هم می توانی استفاده کنی؟

۴) عبارات و ابیات زیر را به نثر ساده ی امروزی بازگردانی کنید ؟

- به راهی در سلیمان دید موری

که با پای ملخ می کرد زوری

- بکوش اندر بهار زندگانی

که شد پیرایه ی پیری جوانی

- گفت : نیکو آید از گوشت من هر یسه

- به چهره نکو بود بر سان شید

ولیکن همه موی بودش سپید

- بر در مسجد ایستاد تا صبح

(۵) از شعر کار و تلاش چه چیزهایی یاد گرفتی ؟ سه مورد بنویس .

(۶) جدول را کامل کن ؟

کامل	مخفف
	رَه
ناگهان	
	گرت
	ناید
راهی	

(۷) مفهوم بیت زیر را در چند جمله بنویسید ؟

که شد پیرایه ی پیری جوانی

- بکوش اندر بهار زندگانی

(۸) برای هر کلمه دو هم خانواده بنویس ؟

- قناعت :

- عاقل :

- جسم :

- تدبیر :

(۹) با حروف زیر چهار کلمه بنویس که دارای ارزش املائی باشد ؟

م / ق / ط / غ / ل / ع / ص / ت / ح / س / و / ن / ی / ظ

.....

.....

.....

.....

۱۰) از نیایش پایان کتاب دو جمله پیدا کن که در آن‌ها از نشانه‌های ربط استفاده شده باشد؟

تست های درس

۱) مفعول در کدام گزینه به درستی مشخص نشده است؟

- الف) ره امروز را مسپار فردا ب) ز مور آموز رسم بردباری
 ج) من این پای ملخ ندهم به صد گنج د) بیا زین ره به قصر پادشاهی

۲) در بیت زیر چه آرایه‌ی ادبی مشهود است؟

- مَکَش بیهوده این بار گران را الف) تضاد ب) تشبیه
میازار از برای جسم، جان را ج) تشخیص د) تلمیح

۳) کدام گزینه جمع است؟

- الف) خونا به خوردن: کنایه از رنج و تحمل سختی زیاد
 ب) ره امروز مسپار به فردا: ضرب المثل است (کار امروز به فردا واگذار کردن)
 ج) ز هر بادی پریدی چون پر گاه: آرایه تشبیه دارد
 د) به زحمت خویش را هرسو کشیدی: خویش نهاد است

۴) نهاد در همه گزینه‌ها مور است به جز

- الف) که با پای ملخ می کرد زوری ب) وزان باد گران هر دم خمیدی
 ج) ز هر گردی برون افتادی از راه د) ره است اینجا و مردم رهگذارند

۵) کدام گزینه مخفف نیست؟

- الف) زین ب) کای ج) برون د) دم

۶) کدام گزینه با «عزم» هم خانواده نیست؟

- الف) عازم ب) اعزام ج) عزیمت د) عزیز

۷) اگر بخواهیم شبکه‌ی معنایی (یا همان آرایه‌ی تناسب) داشته باشیم، کدام گزینه با بقیه در یک گروه قرار

نمی‌گیرد؟

- الف) جوانی ب) پیری ج) زندگانی د) بهار

۸) در شعر «کار و تلاش» منظور شاعر از بهار زندگانی و پیرایه‌ی پیری چیست؟

- الف) مال و ثروت ب) دوران کودکی ج) دوران جوانی د) علم و دانش

۹) کدام واژه با بقیه در یک خانواده قرار نمی‌گیرد؟

الف) قناعت ب) قانع ج) اقناع د) عنقا

۱۰) ساخت کدام واژه با بقیه فرق دارد؟

الف) خونابه ب) بردباری ج) خوشتر د) هشیاران

۱۱) از رفتار مورچه می آموزیم؟

الف) قناعت کار باشیم ب) اهل کار و تلاش باشیم

ج) کار امروز را به فردا نیفکنیم د) همه موارد صحیح است

۱۲) مَلِک ، مَلْک ، مِلْک ، مُلْک به ترتیب به چه معنا هستند؟

الف) فرشته ، زمین ، سرزمین فرمانروایی پادشاه ، پادشاه

ب) پادشاه ، فرشته ، زمین ، سرزمین فرمانروایی پادشاه

ج) زمین ، فرشته ، سرزمین فرمانروایی پادشاه ، پادشاه

د) سرزمین فرمانروایی پادشاه ، پادشاه ، فرشته ، زمین

۱۳) جمع واژه های مَلِک ، مَلْک ، مِلْک ، مُلْک به ترتیب کدام است؟

الف) ملوک ، ملائک ، املاک ب) املاک ، ملوک ، ملائک

ج) ملائک ، املاک ، ملوک د) ملوک ، املاک ، ملائک

* خود سنجی درس هفدهم :			
ن ت	ق ق	خ	خ خ
			۱) داستان های مختلف و شعرها را به خوبی خلاصه کرده و مفهوم آن رادرک می کنم .
			۲) در پیدا کردن نشانه های ربط مهارت پیدا کرده ام .
			۳) کلمات هم خانواده را به خوبی می شناسم .
			۴) با ترتیب اجزای جمله در شعر و نثر آشنا شدم .

ن ت	ق ق	خ	خ خ	*والدین سنجی :
				۱) فرزندم با توجه به ترتیب اجزای جمله ، جملات و ابیات را به نثر امروزی بازگردانی می کند .
				۲) شعر را به صورت داستان می نویسد و بیان می کند .
				۳) با ترتیب اجزای جمله در شعر و نثر آشنا شده است .

به پایان آمد این دفتر ، حکایت همچنان باقی است ...

کتابخانه
پوکت
تألیفی در مسیر موفقیت

تلاشی در مسیر موفقیت

- دانلود گام به گام تمام دروس ✓
- دانلود آزمون های قلم چی و گاج + پاسخنامه ✓
- دانلود جزوه های آموزشی و شب امتحانی ✓
- دانلود نمونه سوالات امتحانی ✓
- مشاوره کنکور ✓
- فیلم های انگیزشی ✓

 www.ToranjBook.Net

 [ToranjBook_Net](https://t.me/ToranjBook_Net)

 [ToranjBook_Net](https://www.instagram.com/ToranjBook_Net)